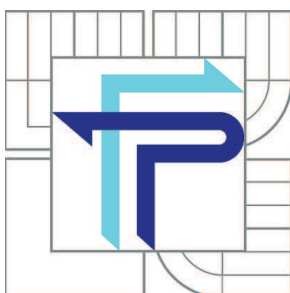


VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY



**FAKULTA PODNIKATELSKÁ
ÚSTAV FINANCÍ**

FACULTY OF BUSINESS AND MANAGEMENT
INSTITUTE OF FINANCES

POHLEDÁVKY V KAPITÁLOVÉ SPOLEČNOSTI

RECEIVABLES AT A CORPORATE ENTERPRISE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

VENDULA LEČBYCHOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

doc. Ing. ANNA FEDOROVÁ, CSc.

BRNO 2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lečbychová Vendula

Daňové poradenství (6202R006)

Ředitel ústavu Vám v souladu se zákonem č.111/1998 o vysokých školách, Studijním a zkušebním řádem VUT v Brně a Směrnicí děkana pro realizaci bakalářských a magisterských studijních programů zadává bakalářskou práci s názvem:

Pohledávky v kapitálové společnosti

v anglickém jazyce:

Receivables at a Corporate Enterprise

Pokyny pro vypracování:

Úvod, cíl práce

Teoretická východiska práce

Analýza problému a současné situace v oblasti pohledávek ve zvoleném podniku

Vlastní návrhy řešení, přínos návrhů řešení

Závěr

Seznam použité literatury

Přílohy

Seznam odborné literatury:

- BAŘINOVÁ, D., VOZŇÁKOVÁ, I. Pohledávka - právně - daňově - účetně. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1816-3.
- DRBOHLAV, J., POHL, T. Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu. Praha: ASPI, a.s., 2006. ISBN 80-7357-162-5.
- FIŠEROVÁ, E. et al. Abeceda účetních informací pro podnikatele 2010. 8. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. ISBN 978-80-7263-598-6.
- PILÁTOVÁ, J., RICHTER, J. Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-5.

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Anna Fedorová, CSc.

Termín odevzdání bakalářské práce je stanoven časovým plánem akademického roku 2011/2012.

L.S.

Ing. Pavel Svirák, Dr.
Ředitel ústavu

doc. RNDr. Anna Putnová, Ph.D., MBA
Děkan fakulty

V Brně, dne 29.05.2012

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku pohledávek z obchodních vztahů. Na základě zjištěných skutečností z provedeného rozboru pohledávek ve vybraném podniku jsou doporučena opatření, která by mohla vést k zefektivnění systému řízení pohledávek. K zajištění správné evidence pohledávek po splatnosti v účetnictví je podniku navrhnout adekvátní režim tvorby opravných položek.

Abstract

My bachelor's thesis deals with the topic of receivables from business relations. Based on the facts found out by the analysis of receivables in the chosen business organization, I recommended measures that might make receivables management system more effective. To ensure accurate records of receivables after due date in accounting books, I designed a suitable mode of creation of rectifying items for the business organisation.

Klíčová slova

Pohledávky, opravné položky k pohledávkám, zajištění pohledávek, řízení pohledávek, promlčení, prekluze, odběratel, smluvní pokuta, ručení, zástavní právo, faktoring, forfeiting.

Key words

Receivables, provisions for bad debts, ensure claims, controlling of the claims, limitation of preclusion, customer, contractual penalty, liability, pledge law, factoring, forfeiting.

Bibliografická citace

LEČBYCHOVÁ, V. *Pohledávky v kapitálové společnosti*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, 2012. 80 s. Vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Anna Fedorová, CSc.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem ve své práci neporušila autorská práva (ve smyslu Zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Brně dne 22. května 2012

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. Ing. Anně Fedorové, CSc. za cenné rady a její trpělivé odborné vedení při vypracovávání mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu mého studia.

Mé velké díky patří také Ing. Boženě Okénkové, Mgr. Jitce Lehnertové a paní Karolíně Janků.

OBSAH

ÚVOD A CÍL PRÁCE	10
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	12
1.1 OBECNĚ K POHLEDÁVKÁM.....	12
1.1.1 Z hlediska právního	13
1.1.2 Pohledávky v účetních předpisech	13
1.1.2.1 Oceňování pohledávek.....	15
1.1.3 Zánik pohledávek.....	16
1.1.3.1 Jednorázový odpis pohledávek	17
1.1.3.1.1 Účetní (nedaňový) odpis pohledávek.....	17
1.1.3.1.2 Odpis pohledávky z hlediska zákona o daních z příjmů.....	17
1.1.4 Pojem promlčení a rozdíl mezi promlčením a prekluzí	19
1.2 ŘÍZENÍ POHLEDÁVEK.....	20
1.2.1 Systém řízení pohledávek.....	20
1.2.1.1 Rozdělení odběratelů.....	21
1.2.2 Zajištění pohledávek.....	22
1.2.2.1 Smluvní pokuta.....	23
1.2.2.2 Úrok z prodlení.....	23
1.2.2.3 Výhrada vlastnického práva.....	24
1.2.2.4 Záloha.....	25
1.2.2.5 Směnky.....	25
1.2.2.6 Dokumentární akreditiv.....	25
1.2.2.7 Pojištění pohledávek.....	26
1.2.2.8 Faktoring.....	26
1.2.2.9 Forfaiting.....	27
1.2.2.10 Ručení.....	27
1.2.2.10.1 Bankovní záruka.....	28
1.2.2.11 Zástavní právo.....	28
1.2.3 Možnosti řešení problematických pohledávek.....	29
1.2.3.1 Urgence platby.....	29
1.2.3.2 Splátkový kalendář.....	29
1.2.3.3 Započtení pohledávek.....	30
1.2.3.4 Postoupení pohledávek.....	30
1.2.3.5 Zadržovací právo.....	31
1.2.3.6 Inkasní agentura.....	31
1.2.3.7 Vymáhání pohledávek soudní cestou	31
1.2.3.8 Exekuce	33
1.3 ZOBRAZENÍ PROBLEMATICKÝCH POHLEDÁVEK V ÚČETNICTVÍ.....	33
1.3.1 Opravné položky k pohledávkám	33
1.3.1.1 Účetní opravné položky	34
1.3.1.2 Zákonné opravné položky	34
1.3.1.2.1 Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení.....	35
1.3.1.2.2 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 1994.....	36
1.3.1.2.3 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám s hodnotou do 30 000 Kč.....	37
2 ANALÝZA STAVU SPOLEČNOSTI.....	38
2.1 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O FIRMĚ	38
2.1.1 Ekonomická a finanční situace společnosti.....	41
2.1.2 Majetková a finanční struktura společnosti	43
2.2 ROZBOR POHLEDÁVEK Z OBCHODNÍCH VZTAHŮ	46

2.2.1	<i>Doba splatnosti u pohledávky z obchodních vztahů</i>	47
2.2.2	<i>Inkaso pohledávek z obchodních vztahů</i>	48
2.2.3	<i>Rozbor stavu pohledávek po splatnosti</i>	51
2.3	ANALÝZA SYSTÉMU ŘÍZENÍ POHLEDÁVEK	53
2.4	TVORBA A STAV OPRAVNÝCH POLOŽEK.....	57
3	VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ	58
3.1	NÁVRH ŘEŠENÍ SYSTÉMU ŘÍZENÍ POHLEDÁVEK	58
3.1.1	<i>Návrhy preventivních opatření</i>	59
3.1.1.1	<i>Zálohy</i>	59
3.1.1.2	<i>Výhrada vlastnického práva</i>	59
3.1.1.3	<i>Smluvní pokuta</i>	59
3.1.1.4	<i>Smluvní úroky z prodlení</i>	60
3.1.1.5	<i>Dokumentární akreditiv</i>	60
3.1.1.6	<i>Skonto za dřívější platbu</i>	61
3.1.1.7	<i>Faktoring</i>	62
3.1.1.8	<i>Ostatní zajišťovací prostředky</i>	62
3.1.1.9	<i>Návrhy opatření při vymáhání pohledávek</i>	62
3.2	NÁVRH ŘEŠENÍ TVORBY OPRAVNÝCH POLOŽEK K POHLEDÁVKÁM.....	64
	ZÁVĚR	67
	SEZNAM GRAFŮ	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ	73
	SEZNAM TABULEK	74
	SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD A CÍL PRÁCE

Nedílnou součástí každé obchodní společnosti představují pohledávky za různými subjekty.

Za posláním podniků se považuje uspokojování cizích potřeb, které je naplňováno zejména prodejem zboží, výrobků a poskytováním služeb. Pokud nedojde k okamžité hotovostní úhradě, vznikne podniku k danému subjektu pohledávka. Nejčastěji vznikají pohledávky z obchodních vztahů. Podnik v nich má většinou vázán značný objem peněžních prostředků, a pokud nebudou pohledávky řádně a včas spláceny odběrateli, může se dostat do platební neschopnosti, která může způsobit až jeho zánik.

Lze říci, že chod podniku je značně ovlivňován platební morálkou jeho odběratelů, proto by neměl péči o pohledávky zanedbávat. Měl by v první řadě věnovat náležitý důraz krokům předcházejícím uzavření obchodní smlouvy. Nejprve si zjistit důležité informace o odběrateli a podle jeho významnosti a rizikovosti stanovit adekvátní smluvní podmínky zahrnující i přiměřená opatření na zajištění pohledávky, která povedou k minimalizaci rizika jejich nezaplacení. Pokud i přes důsledné zajištění pohledávky nedojde k její úhradě do doby splatnosti, existuje několik možností vymáhání pohledávek.

Riziko spojené s pohledávkami po splatnosti je zapotřebí promítnout v účetnictví příslušené účetní jednotky. Snížení hodnoty pohledávky se zobrazuje prostřednictvím opravných položek k pohledávkám. Díky neuhrazení pohledávky podnik přijde o přímo vynaložené náklady, hodnotu představující zisk a případně uhrazenou daň z příjmů či daň z přidané hodnoty. Podnik pro zmírnění tohoto nepříjemného dopadu má možnost snížit si základ daně zejména využitím tvorby zákonných opravných položek, jejichž tvorba je však závislá na splnění zákonem stanovených podmínek.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit péči vybraného podniku o pohledávky z obchodních vztahů, a to pomocí získaných teoretických znalostí a následně provedeného rozboru stavu podniku v oblasti těchto pohledávek. Na základě zjištěných výsledků pak navrhnout možná opatření na zlepšení systému řízení pohledávek, která by měla vést ke snížení množství pohledávek po splatnosti a s nimi spojených negativních dopadů na cash-flow podniku. Po posouzení zpracování evidence pohledávek po splatnosti v účetnictví navrhnout režim tvorby opravných položek.

Ke zpracování teoretické části je využito zejména dostupné tištěné odborné literatury, platných právních předpisů a některých internetových zdrojů zabývajících se danou problematikou. Při hodnocení finanční situace a stavu pohledávek sledovaného podniku je čerpáno z jeho Výročních zpráv, jejichž součástí jsou i auditované účetní závěrky, také se vychází z dalších účetních sestav zaznamenávajících vystavené faktury včetně jejich úhrad.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Obecně k pohledávkám

Pohledávky ovlivňují značně hospodaření firmy – majetkovou strukturu společnosti (zejména strukturu oběžného majetku), její finanční strukturu a v návaznosti na to likviditu společnosti. V pohledávkách jsou vázány peněžní prostředky, proto dochází k negativnímu ovlivnění schopnosti společnosti uhradit včas a v plné výši své splatné závazky. S vznikem pohledávky je většinou spojen vznik výnosu společnosti, pokud se však nejedná např. o pohledávky vzniklé na základě poskytnuté zálohy. Pohledávky také ovlivňují náklady podniku v případě jejich odpisu a při tvorbě opravných položek k pohledávkám (Vožňáková, 2004).

Pohledávky dělíme:

- z hlediska času na:
 - a) krátkodobé – s dobou splatnosti do 1 roku (včetně),
 - b) dlouhodobé – s dobou splatnosti delší než 1 rok.
- podle toho, za jakým subjektem je pohledávka vedena:
 - a) pohledávky z obchodních vztahů,
 - pohledávky k odběratelům,
 - poskytnuté zálohy dodavatelům,
 - b) pohledávky vůči ovládané a ovládající osobě,
 - c) pohledávky vůči osobě, která má v účetní jednotce podstatný vliv,
 - d) pohledávek za společníky, členy družstva a za účastníky sdružení,
 - e) pohledávky za zaměstnanci,
 - f) pohledávky z titulu sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění,
 - g) pohledávky vůči státu,
 - h) pohledávky za jinými výše neuvedenými subjekty - např. za pojišťovnou, pohledávky z titulu prodeje cenných papírů (Pilátová, 2011; Ryneš, 2007).

1.1.1 Z hlediska právního

Vymezení pojmu pohledávka vyplývá především z § 488 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, kde nalezneme přesnou definici pojmu závazkový vztah. Zákon popisuje závazkový vztah, jako „*právní vztah, ze kterého věřiteli vzniká právo na plnění (pohledávka) od dlužníka a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek*“ (Zákon č. 40/1964 Sb., § 488). V právu je tedy pohledávka chápána jako právo, které vzniká jednomu účastníku (věřiteli) vůči druhému účastníku (dlužníkovi) právního vztahu. „*Obsahem práva je vyžadovat určité přesně vymezené plnění, a to z určitého právního důvodu*“ (Drbohlav, 2011, s. 17).

Pohledávky vznikají nejčastěji na základě písemného nebo ústního smluvního ujednání. Smlouva představuje dvoustranný či vícestranný právní úkon. Na jedné straně má věřitel právo obdržet určité plnění od dlužníka a na druhé straně má dlužník povinnost dané plnění věřiteli poskytnout (Drbohlav, 2011).

1.1.2 Pohledávky v účetních předpisech

Pro zachycení pohledávek v účetnictví je důležitý den uskutečnění účetního případu, protože k tomuto okamžiku provedeme jejich zápis do účetnictví. Jde o den, ve kterém dojde ke splnění dodávky, inkasu pohledávky, postoupení pohledávky, vkladu pohledávky, převzetí dluhu či poskytnutí zálohy a k dalším skutečnostem vyplývajícím ze zákona, vyhlášky, Českých účetních standardů pro podnikatele a ze zvláštních právních předpisů nebo z vnitřních poměrů účetní jednotky. Vznik pohledávky je účetně převážně vznikem výnosu (České účetní standardy pro podnikatele č. 001; Vozňáková, 2004).

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, rozděluje pohledávky na dlouhodobé a krátkodobé. Za dlouhodobé pohledávky považujeme ty, které mají v okamžiku, ke kterému je účetní závěrka sestavena, dobu splatnosti delší než jeden rok a odloženou daňovou pohledávku. Krátkodobé pohledávky mají v daném okamžiku dobu splatnosti jeden rok a kratší (Vyhláška č. 500/2002).

Ve směrné účtové osnově nalezneme pohledávky v účtové třídě 3 nazývané Zúčtovací vztahy, a to bez rozdílu, zda se jedná o dlouhodobé či krátkodobé

pohledávky. Pro jednotky jež vedou účetnictví, jsou závazná první dvě čísla syntetických účtů, musí vycházet z označení a uspořádání účtových skupit směrné účtové osnovy, kterou nalezneme v příloze č. 4 vyhlášky č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví (Zákon č. 563/1991 Sb.; Vyhláška č. 500/2002).

Nejvýznamnější část z pohledávek ve společnosti zauímají pohledávky z obchodních vztahů, které nalezneme v účtové skupině 31 – Pohledávky (krátkodobé i dlouhodobé). Zejména se jedná o pohledávky za odběrateli, pro které se obecně užívá účet 311. V účtové skupině 31 dále účtujeme o pohledávkách za eskontované cenné papíry a o poskytnutých zálohách dodavatelům, s výjimkou záloh na dlouhodobý majetek (účtová skupina 05) a poskytnutých záloh na zásoby (účtová skupina 15). Také zde účtujeme o ostatních pohledávkách z obchodních vztahů, například reklamace vůči dodavatelům (Drbohlav, 2011; České účetní standardy pro podnikatele č. 017).

Pohledávky za zaměstnanci a institucemi sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění jsou zahrnuty v účtové skupině 33 – Zúčtování se zaměstnanci a institucemi. Z titulu pohledávek se zde účtují např. poskytnuté zálohy na cestovní výdaje, zálohy k vyúčtování, uplatnění náhrady za zaměstnanci, uplatnění náhrady za manko a škodu odpovědnému zaměstnanci, poskytnuté půjčky zaměstnanci (České účetní standardy pro podnikatele č. 017).

Zúčtování daní a dotací se provádí v rámci účtové skupiny 34. Z pohledu pohledávek zde účtujeme v průběhu roku o placených zálohách na daň z příjmů a na některé jiné daně, dále o nárokové daní z přidané hodnoty (DPH) na vstupu a o předpisech na dotace (České účetní standardy pro podnikatele č. 017).

Účtová skupina 35 zobrazuje pohledávky za společníky, za účastníky sdružení a za členy družstva. V této účtové skupině se účtují krátkodobé půjčky a úvěry za účetními jednotkami konsolidačního celku, krátkodobé pohledávky z půjček a úvěrů společníkům, pohledávky za upisovateli, tj. akcionáři či společníky a členy družstva. Dále se také účtují pohledávky za společníky při úhradě ztráty (České účetní standardy pro podnikatele č. 017).

V rámci účtové skupiny 37 – Jiné pohledávky a závazky účtujeme o pohledávkách z prodeje podniku, z pronájmu, pohledávky z pevných termínovaných

operací, z emitovaných dluhopisů, o nakoupených a prodaných opcích a o jiných pohledávkách, například pohledávce na náhradu škody či manka za odpovědnou osobou (Drbohlav, 2011; České účetní standardy pro podnikatele č. 017).

Již výše bylo naznačeno, že pohledávky nenalezneme pouze v účtové třídě 3, ale také v dalších účtových třídách. Účtová třída 0 – Dlouhodobý majetek mimo jiné zachycuje poskytnuté zálohy na dlouhodobý majetek (účtová skupina 05). O poskytnutých zálohách na zásoby se účtuje v účtové skupině 15 – Poskytnuté zálohy na zásobách. Zmiňované účetní případy zachycujeme stejně jako pohledávky, tedy jejich vznik účtujeme na vrub příslušného účtu (Drbohlav, 2011; České účetní standardy pro podnikatele č. 015).

„Své místo v účetnictví mají mezi pohledávkami i dohadné účty aktivní. Jedná se o položky, které se vykazují v účetní závěrce na základě skutečnosti, že dodávka již byla splněna (částečně nebo úplně), ale zatím nebyla vyfakturována. V účetnictví se tedy zobrazuje hodnota stanovená na základě odborného odhadu, který vychází např. ze smlouvy“ (Pilátová, 2011, s. 48).

Pohledávky najdeme také mezi účty časového rozlišení, jsou však účetně vykazovány jako příjmy příštích období (Pilátová, 2011). Pojmem příjmy příštích období se rozumí neuhrazené dosud nevyúčtované (nevyfakturované) práce, služby a výrobky a výnosové provize, které jsou nepřijaté a nezahrnuté na účtech pohledávek, avšak souvisejí s výkony běžného období (Jindrák, 2008).

1.1.2.1 Oceňování pohledávek

Pohledávky oceňujeme k okamžiku uskutečnění účetního případu dvěma různými způsoby podle § 25 odst. 1 písm. g) zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Pohledávky z klasických obchodních, finančních a jiných vztahů oceňujeme při jejich vzniku jmenovitou hodnotou. Pohledávky nabyté za úplatu nebo vkladem oceňujeme pořizovací cenou (Zákon č. 563/1991 Sb.). Pořizovací cena při odkoupení pohledávky od jiné osoby, fyzické či právnické, je obvykle za výrazně nižší cenu než její jmenovitá hodnota (Ryneš, 2007). Pořizovací cenou se rozumí cena, za kterou byl majetek (v našem případě pohledávka) pořízen a náklady s jeho pořízením související (Zákon č. 563/1991 Sb.). Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli

účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, upřesňuje v § 50, co lze považovat za náklady související s pořízením pohledávek, a to například náklady na znalecké ocenění nakupovaných pohledávek, odměny právníkům a provize (Vyhláška č. 500/2002).

Podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví se pohledávky, které účetní jednotka nabyla a určila k obchodování, oceňují ke konci rozvahového dne¹ nebo k jinému okamžiku, ke kterému se účetní závěrka sestavuje, reálnou hodnotou. Jako reálnou hodnotu lze použít tržní hodnotu, pokud však není k dispozici či nedostatečně představuje reálnou hodnotu majetku, pak použijeme ocenění kvalifikovaným odhadem nebo posudkem znalce. Nelze-li postupovat ani podle jednoho z uvedených způsobů, lze použít jako reálnou hodnotu ocenění stanovené podle zvláštních právních předpisů (Zákon č. 563/1991 Sb.). Oceňovací rozdíly, vzniklé při změně reálné hodnoty pohledávek, účtujeme jako finanční náklad nebo finanční výnos (§ 53a vyhlášky č. 500/2002 Sb.). Změny reálné hodnoty z daňového pohledu se podle § 23 odst. 4 písm. k) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů nezahrnují do základu daně (Zákon č. 586/1992 Sb.).

1.1.3 Zánik pohledávek

Při zániku pohledávky má věřitel povinnost pohledávku vyřadit z účetnictví. Existuje mnoho způsobů zániku pohledávky, však jednotlivé způsoby se projevují v účetnictví různě a s tím také souvisejí odlišné daňové dopady (Ryneš, 2007).

Nejčastěji se vyskytujícím způsobem zániku pohledávky je peněžní plnění, může se jednat o plnou či částečnou úhradu. Z uvedeného případu neplynou téměř žádné problémy, pouze jen co se týká vypořádání se s kurzovými rozdíly u pohledávek v cizí měně (Ryneš, 2007).

Dalším způsobem zániku pohledávky je nahrazení zanikající pohledávky pohledávkou jinou, tedy jedno aktivum je nahrazeno v účetnictví druhým aktivem. Například na základě dohody mezi věřitelem a dlužníkem o nahrazení stávající pohledávky novou, dohodou o narovnání, kdy mezi sebou mohou účastníci upravit práva mezi nimi sporná nebo pochybná. Pohledávka rovněž zaniká v případě jejího postoupení a zároveň vzniká nová pohledávka za jiným subjektem (postupníkem).

¹ Rozvahový den - den, kdy účetní jednotky uzavírají účetní knihy a ke kterému sestavují účetní závěrku. Řádná účetní závěrka se sestavuje k poslednímu dni účetního období a v ostatních případech se sestavuje mimořádná účetní závěrka.

Dalším případem je zánik pohledávky vzájemným započtením se závazkem. Třetí možností je zánik pohledávky i bez získání či poskytnutí protihodnoty, např. dohodou o vzdání se práva, prominutí dluhu nebo odpisem nedobytné pohledávky (Zákon č. 40/1964 Sb.; Ryneš, 2007).

1.1.3.1 Jednorázový odpis pohledávek

1.1.3.1.1 Účetní (nedaňový) odpis pohledávek

Poplatník, který je účetní jednotkou, může provést účetní odpis pohledávky, který většinou nemá žádnou vazbu na zákon o daních z příjmů. V daném případě účetní odpis pohledávky není považován za výdaj na dosažení, zajištění a udržení příjmů, jedná se tedy o náklad daňově neuznatelný. V účetnictví se zachycuje v účtové skupině 54-Jiné provozní náklady (Drbohlav, 2011). Podle § 23 odst. 3 písmene a) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů musí být výsledek hospodaření o tento účetní náklad upraven – zvýšen (Zákon č. 586/1992 Sb.). „Účetním odpisem pohledávka právně nezaniká, účetní jednotka ji nadále sleduje v podrozvahové evidenci“ (Drbohlav, 2011, s. 129).

V praxi se nejčastěji jedná o případ, kdy je ze všech okolností zřejmé, že by náklady na vymáhání pohledávky přesáhly její výtěžek a zároveň nejsou splněny podmínky pro uplatnění daňového odpisu (Drbohlav, 2011).

Pokud by došlo k úhradě účetně odepsané pohledávky, tj. nedaňově odepsané pohledávky (je evidována pouze na podrozvahovém účtu), bude tato úhrada zaúčtována ve prospěch výnosů, z nichž se však nebude odvádět daň z příjmů. Jestliže by k úhradě došlo ve stejném zdaňovacím období, kdy byla pohledávka již účetně odepsána do nákladů, bude se v daném případě jednat o daňově uznatelný odpis. Jestliže by došlo k úhradě pohledávky až v některém z následujících zdaňovacích období, tak daný výnos se nezahrne do daňového základu, avšak pouze do výše vytvořeného účetního odpisu pohledávky v některém z předchozích zdaňovacích období (Drbohlav, 2011).

1.1.3.1.2 Odpis pohledávky z hlediska zákona o daních z příjmů

Možnost jednorázového odpisu pohledávek do daňově uznatelných nákladů upravuje § 24 odst. 2 písm. y) zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Nákladem

daňovým je u poplatníků, kteří vedou účetnictví, jmenovitá hodnota nebo pořizovací cena pohledávky nabyté postoupením, vkladem a při přeměně společnosti, a to za předpokladu, že o pohledávce při jejím vzniku bylo účtováno ve výnosech, a takto vzniklý výnos nebyl od daně osvobozen a zároveň se nejedná o pohledávku nabytou bezúplatně nebo o pohledávku vzniklou mezi spojenými osobami, za dlužníkem (Zákon č. 586/1992 Sb., § 24):

1. *„u něhož soud zrušil konkurs proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující, a pohledávka byla poplatníkem přihlášena u insolvenčního soudu a měla být vypořádána z majetkové podstaty,*
2. *který je v úpadku nebo jemuž úpadek hrozí na základě výsledků insolvenčního řízení,*
3. *který zemřel, a pohledávka nemohla být uspokojena ani vymáháním na dědicích dlužníka,*
4. *který byl právnickou osobou a zanikl bez právního nástupce a věřitel nebyl s původním dlužníkem spojenou osobou (§ 23 odst. 7),*
5. *na jehož majetek, ke kterému se daná pohledávka váže, je uplatňována veřejná dražba, a to na základě výsledků této dražby,*
6. *jehož majetek, ke kterému se daná pohledávka váže, je postižen exekucí, a to na základě výsledků provedení této exekuce“.*

Z výše uvedeného vyplývá, že v roce 2011 oproti roku 2010 pro uznání odpisu pohledávky za daňový výdaj nemusela být splněna podmínka: lze-li současně k této pohledávce uplatňovat opravné položky podle zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zajištění základu daně z příjmů. Jedná se o výjimku platnou pouze pro rok 2011 (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Od 1. 1. 2012 vstoupila v účinnost novela zákona č. 586/1992 o daních z příjmů provedená zákonem č. 355/2011 Sb., která s sebou přináší úpravu podmínky pro daňově uznatelný odpis pohledávky v § 24 odst. 2 písm. y), podle kterého je možné daňově odepsat i výnosovou pohledávku, u níž důvodem nemožnosti tvořit opravnou položku podle právního předpisu upravujícího tvorbu rezerv a opravných položek pro zjištění základu daně z příjmů je buď to, že od její splatnosti uplynulo méně než 6 měsíců, nebo že se jedná o pohledávku se jmenovitou hodnotou v okamžiku vzniku vyšší než 200 000

Kč, ohledně které nebylo zahájeno rozhodčí řízení, soudní řízení nebo správní řízení (Zákon č. 586/1992 Sb.).

Jestli je u určité pohledávky riziko promlčení, je nutno tuto pohledávku odepsat před uplynutím promlčecí lhůty a dále ji vést na podrozvahových účtech (Fišerová, 2009). „*Pokud by tedy nastal případ, že by poplatník „zaspal“ a dopustil by promlčení pohledávky bez náležitých úkonů, pak by byl náklad vyplývající z jednorázového účetního odpisu pohledávky daňově plně neúčinný*“ (Drbohlav, 2011, s. 131).

1.1.4 Pojem promlčení a rozdíl mezi promlčením a prekluzí

U pohledávek hraje velkou roli čas. Uplynutím určitého času, který má dlužník na splnění závazku vůči věřiteli, se stává pohledávka splatnou, neboli dospělou. Věřitel musí určitou existující pohledávku nadále sledovat a v určité lhůtě ji uplatnit (Drbohlav, 2011).

Promlčení je upraveno v § 100 až § 114 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a v § 387 až 408 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. Promlčením pohledávky, tedy uplynutím zákonem stanovené promlčecí lhůty, právo nezaniká. K promlčení soud přihlédne pouze na námitku dlužníka o promlčení. Pokud se tedy dlužník u soudu dovolá promlčení, pak promlčené právo nemůže být věřiteli přiznáno nebo uznáno soudem (Drbohlav, 2011; Zákon č. 513/1991 Sb.).

„*Konkrétní promlčecí lhůtu pohledávky je nutno posoudit zcela individuálně při znalosti jejího titulu*“ (Pilátová, 2011, s. 62). Základní promlčecí lhůta u smluv uzavřených podle občanského zákoníku činí tři roky a podle obchodního zákoníku pak čtyři roky (Zákon č. 40/1964 Sb. § 101; Zákon č. 513/1991 Sb., § 407).

Podle zákona č. 513/1991 Sb. obchodního zákoníku může být promlčecí doba prodloužena, a to i opakovaně, avšak celková promlčecí doba nesmí být delší než deset let od doby, kdy počala poprvé běžet. K prodloužení této doby může dojít např. písemným prohlášením dlužníka, uznáním závazku dlužníkem. Uzná-li dlužník písemně svůj závazek, začne běžet nová čtyřletá promlčecí doba od tohoto uznání. Pokud se uznání týká pouze části závazku, běží nová promlčecí doba ohledně této části. Účinky uznání závazku nastávají i v případě, kdy jemu odpovídající právo bylo již promlčeno. Promlčecí doba přestává běžet, když věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoli právní úkon, který se považuje za zahájení soudního řízení (např.

podá žalobu k soudu) či za uplatnění práva v již zahájeném řízení (Zákon č. 513/1991 Sb.).

Při prekluzi na rozdíl od promlčení právo zaniká a prekluzi soud zkoumá i bez podnětu dlužníka. Pokud dlužník po uplynutí doby (tedy zániku práva) pohledávku uspokojí, ze strany věřitele jde o bezdůvodné obohacení a dlužník se může domáhat o vrácení plnění věřitelem (Drbohlav, 2011).

1.2 Řízení pohledávek

Firmy mají v pohledávkách, a to zejména z obchodních vztahů vázán značný objem peněžních prostředků. Pro firmy pohledávky mimo jiné znamenají poskytnuté obchodní úvěry. Firma úspěšnou nebude, když její tržby budou vysoké, ale zůstanou nezaplacené. Prosperita firmy (dodavatelů, obchodních věřitelů) je odvozena od solvence jejich odběratelů. Pro firmu je tedy důležité vytvořit si optimální systém řízení pohledávek (Vozňáková, 2004).

1.2.1 Systém řízení pohledávek

Hlavním představitelem rizika řízení pohledávek je především schopnost odběratele zaplatit pohledávku. K vyhodnocení této schopnosti, je zapotřebí zjistit důvěryhodné a co nejpřesnější informace o odběratelích, které lze získat z vnitřních a vnějších zdrojů. Informace je možné rozlišit do čtyř úrovní (Vozňáková, 2004):

1. úroveň (identifikace) – názvy firmy, právní struktura, vlastníci, adresa atd. Dané údaje jsou v České republice lehce dostupné např. z obchodního rejstříku (www.justice.cz) a živnostenského rejstříku (wwwinfo.mfcr.cz).
2. úroveň – základní hospodářské informace o velikosti společnosti, obratu, managementu. Uvedené informace jsou zveřejněny např. ve výročních zprávách uveřejněné v obchodním rejstříku (www.justice.cz) nebo ARESu² (wwwinfo.mfcr.cz/ares/).

² ARES - Administrativní registr ekonomických subjektů. Jedná se o informační systém, který umožňuje vyhledávání ekonomických subjektů registrovaných v České republice.

3. úroveň – podrobnější hospodářské informace, např. výkonnost, zadluženost, solventnost. Například informace o neplátcích lze nalézt v centrálním registru dlužníků (www.centralniregistrdluzniku.cz).
4. úroveň – informace o tvorbě společné strategie společností, proto je nutná existence vzájemné informační výměny.

Pro dobré posouzení odběratele je potřebné především znát nejen jeho platební schopnost, ale i výrobní a technické zázemí firmy a jak se vyvíjí odběratel v porovnání s konkurencí, popřípadě u významnějších odběratelů i jaké jsou trendy v odvětví či výrobním oboru odběratele (Vozňáková, 2004). Informace o výkonnosti a vývoji jednotlivých odvětví jsou přístupné např. na internetových stránkách českého statistického úřadu (www.czso.cz).

Dalším hlavním představitelem rizika při řízení pohledávek jsou náklady v procesu pohledávek. *„Náklady vznikající v procesu pohledávek můžeme rozdělit do tří základních skupin – náklady na prevenci, náklady na monitorování pohledávek již vzniklých a na náklady vydané na vymáhání“* (Vozňáková, 2004, s. 24).

„Celý proces ovlivňování pohledávek je předurčován nejen kvalitou informací v obchodním styku a velikostí nákladů ovlivňování a řízení pohledávek, ale i mírou ochoty k tomuto ovlivňování ze strany vedení firmy“ (Vozňáková, 2004, s. 26).

Firmy by neměly zapomenout na vliv času při řízení pohledávek. Pohledávky jsou v rozvaze zachyceny v původních cenách (historických cenách) a ne v jejich reálné hodnotě. Platí, že koruna získaná dnes (v současnosti) má vyšší hodnotu než koruna obdržená zítra (v budoucnosti). Pro zjištění současné hodnoty pohledávky, lze použít tzv. „odúročitel“, který převede budoucí příjem na současný (Vozňáková, 2004).

Systém řízení pohledávek může pracovat na základě firmou určených postupů, pravidel a zásad. Záleží na firmě, jaký si vytvoří systém řízení pohledávek, aby byl pro ni efektivní (Vozňáková, 2004).

1.2.1.1 Rozdělení odběratelů

Pro dobré fungování systému řízení pohledávek je vhodné rozdělit odběratele do bonitných skupin, podle toho jak jsou přínosní pro firmu. Odběratelé budou rozřazeni do jednotlivých skupin na základě určitých hledisek, např. podle objemu tržeb, platební

disciplíny, stability, konkurence, ziskovosti, ochotě poskytovat informace, podle míry partnerství, postavení v odvětví. Je nezbytné také uvést způsoby, metody a techniky, podle nichž se bude provádět analýza u jednotlivých skupin, včetně stanovení vah pro jednotlivá hlediska a způsobu určení této váhy. (Vozňáková, 2004)

Jedno z možných dělení uvádí Vozňáková (2004, s. 45), která rozděluje odběratele do tří hlavních skupin:

- Zlatí odběratelé – přinášejí největší zisky, jsou vysoce ceněnými zákazníky s vysokou hodnotou čistých tržeb a nízkými náklady. Důležité je budování pevnějších obchodních vztahů s nimi, např. poskytování různých výhod. Snahou firmy by mělo být zvýšení objemu prodeje těmto odběratelům.
- Bílí odběratelé – mohou být zdrojem ještě vyšších zisků, pokud se podaří snížit náklady v procesu řízení pohledávek nebo zvýšit prodej bez proporcionálního nárůstu nákladů.
- Černí odběratelé – odběratelé, které je nutné sledovat s největší opatrností. Je vhodné dané zákazníky prověřit, zda se vyplatí spolupráce s nimi i nadále.

Ke každé skupině si firma stanoví konkrétní přístup a strategii. Pro jednotlivé skupiny určí např. způsoby jištění, náklady na zajištění pohledávky a náklady na vymáhání, pravděpodobnost nezaplacení (Vozňáková, 2004).

1.2.2 Zajištění pohledávek

Přibližně tři čtvrtiny celkových pohledávek jsou tvořeny pohledávkami z obchodní činnosti, které pro firmu mohou být rizikové. Je nemálo těch, kteří již v okamžiku podepisování obchodní smlouvy považují tento dokument za pouhý kus papíru, ze kterého nehodlají tzv. plnit ani halíř. Naivního dodavatele berou jako nejlepší banku, protože dlužné částky pro ně představují dostupný a především levný úvěr. Proto je nutno v maximální míře využívat zejména zajišťovací prostředky (instrumenty), které věřitelům nabízí zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Bohužel sebelépe právnicky zajištěná pohledávka ještě zdaleka nedává věřiteli do rukou stoprocentní jistotu, že jeho pohledávka bude v době splatnosti skutečně uspokojena (Vozňáková, 2004; Pilátová, 2011).

Následně v textu jsou uvedeny vybrané zajišťovací instrumenty, které představují další možnost snížení platebního rizika.

1.2.2.1 Smluvní pokuta

Smluvní pokuta je samostatným nárokem, který má nezávislý běh promlčecí lhůty a musí být vyčíslen, a takto uplatňován u soudu a samozřejmě i v insolvenčním řízení. Smluvní pokutu je možné sjednat pouze písemně a při jednání musí být určena výše pokuty nebo stanoven způsob jejího určení. Smluvní pokuta má nejčastěji peněžitou podobu, ale může mít i nepeněžitou (např. poskytnutí nového zboží), a to zejména v obchodních vztazích (Drbohlav, 2011). Maximální výše pokuty není ani zákonem č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a ani zákonem č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku nijak konkretizována. Lze tedy vyvozovat, že je zcela závislá na vůli a dohodě smluvních stran. Podle konstrukce právních zásad soukromého práva vyplývá, že výše smluvní pokuty by měla být přiměřená významu a hodnotě uzavíraného obchodu (Pilátová, 2011). „*Nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti*“ (Zákon č. 513/1991 Sb., § 301).

Funkcí smluvní pokuty je nutit dlužníka pod pohrůzkou majetkové újmy k řádnému splnění závazku a náhradě škody v paušalizované podobě (Drbohlav, 2011).

I když dlužník zaplatí smluvní pokutu, jeho povinnost splnit závazek nezaniká. Zaplacená smluvní pokuta automaticky pokrývá veškerou vzniklou škodu. Věřitel by měl ve vlastním zájmu ve smlouvě vždy dohodnout, že zaplacením smluvní pokuty není dotčeno jeho právo na náhradu škody způsobené porušením povinnosti dlužníka. V případě nesplnění závazku zaplatit smluvní pokutu, platí dlužník úroky z prodlení za opožděnou úhradu (Drbohlav, 2011).

1.2.2.2 Úrok z prodlení

Nelze jej zaměňovat se smluvní pokutou. „*Úrok z prodlení je rovněž peněžitá sankce za to, že určitý závazek není splněn v dohodnutém či stanoveném termínu*“, avšak je příslušenstvím pohledávky³, a tudíž sleduje osud příslušné pohledávky včetně promlčení a neuplatňuje se jako samostatný nárok (Drbohlav, 2011, s. 202). Úrok z prodlení se vyjadřuje procentem ve vztahu k jistině, ani v případě žaloby se nevyčísľuje pevnou částkou, na rozdíl od smluvní pokuty (Drbohlav, 2011).

³ Příslušenství pohledávky – smluvené úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s uplatněním pohledávky.

Pokud není ve smlouvě stanovena sazba úroku, je dlužník povinen platit z nezaplacené částky úroky z prodlení určené předpisy občanského práva (Zákon č. 513/1991 Sb., § 369). Výše daného úroku je stanovena nařízením vlády č. 33/2010 Sb., ze dne 18. ledna 2010, který nabyl účinnosti dne 1. července 2010. Z nařízení vyplývá, že ročně výše úroku z prodlení odpovídá výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů. Od 7. 5. 2010 do současnosti se repo sazba udržuje v nezměněné (stejně) výši 0,75 %. V současnosti tedy výše sazby zákonných úroků z prodlení činí 7,75 % ročně. (Nařízení vlády č. 142/1994 Sb.; Česká národní banka, 2012)

„Odlišná je ovšem situace v případě konkursního řízení, kdy věřitel musí přihlásit ze zákona pohledávku (jistinu) a příslušenství ve vyčíslené podobě k datu prohlášení konkursu. Kdyby tak věřitel neučinil, přihlásil by pouze jistinu, a nikoli příslušenství“ (Drbohlav, 2011, s. 202).

Za totéž prodlení je možné uplatnit jak smluvní pokutu, tak i úrok z prodlení. Jedná se o dva nároky, které se vzájemně nevylučují (Drbohlav, 2011).

Za daňový výnos či daňový náklad lze považovat pouze zaplacené smluvní pokuty, úroky z prodlení a jiné sankce ze závazkových vztahů. Za přijetí úhrady se považuje i vzájemné započtení pohledávky a závazku podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (Zákon č. 586/1992 Sb.).

1.2.2.3 Výhrada vlastnického práva

Podle § 445 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku lze kupní smlouvy doplnit o tzv. doložku o výhradě vlastnictví. Díky danému ujednání bude vlastníkem věci stále prodávající a to až do rozhodného okamžiku přechodu vlastnictví, tj. do zaplacení kupní ceny, či jiné skutečnosti, podle dohody smluvních stran. Věřitel při porušení závazků kupujícím může snadno uplatnit právo na vydání věci z titulu ochrany vlastnického práva. Výhrada vlastnictví má výrazně zajišťovací charakter (Zákon č. 513/1991 Sb.; Doleček, 2009; Pilátová, 2011).

Výhrada vlastnictví má dopady na daňové odpisování hmotného majetku. V § 28 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů je uvedeno, že majetek může odpisovat poplatník, který má k tomuto majetku vlastnické právo (Zákon č. 586/1992 Sb.).

1.2.2.4 Zálaha

Patří k často využívaným zajišťovacím prostředkům, kterými si lze poměrně účinně zajistit splnění peněžního závazku. Poskytnutí zálohy, popřípadě i platby celé hodnoty smluvené ceny dodávky, nevyplývá z žádného právního předpisu a závisí tedy zcela na dohodě účastníků závazkového vztahu (Pilátová, 2011).

V minulosti byly zálohy velmi oblíbené i z pohledu daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“), protože se zaplacení zálohy nepovažovalo za uskutečnění zdanitelného plnění, tedy z částky se nemuselo odvádět DPH. Nyní zákon o DPH uvádí, že plátce je povinen přiznat daň na výstupu ke dni uskutečnění zdanitelného plnění nebo ke dni přijetí úplaty (Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty).

1.2.2.5 Směnky

Směnka je jednoduchým prostředkem k zajištění pohledávek. Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový přesně stanovuje obsahové náležitosti směnky. Zajištění spočívá v zákonné úpravě soudního vymáhání ve zkráceném řízení (Vozňáková, 2004).

Směnka je rovněž prostředkem k zajištění nedobytných pohledávek, pokud je vystavena po splatnosti pohledávky (Vozňáková, 2004).

1.2.2.6 Dokumentární akreditiv

I když zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník v § 682 až 691 neřadí akreditiv přímo mezi prostředky k zajištění závazku, lze konstatovat, že použití akreditivu při uskutečnění obchodních plateb dává věřiteli vyšší stupeň jistoty než přímý platební styk. Akreditiv je písemný závazek banky, která se podmíněně zavazuje na základě žádosti klienta (kupujícího – odběratele, v tomto případě je označován příkazcem), že poskytne určité plnění oprávněné osobě (prodávajícímu – dodavateli, v tomto případě beneficentovi), jestliže tato osoba splní do určité doby stanovené podmínky, což u dokumentárního akreditivu představuje předání přesně stanovených dokumentů. Je využíván především při obchodování se zahraničím (Pilátová, 2011; Vozňáková, 2004).

Výhodou akreditivu je, že příjemci akreditivu (dodavateli) vzniká pohledávka za bankou místo pohledávky za příkazcem (odběratelem), což přináší dodavateli při

splnění akreditivních podmínek jistotu zaplacení, a dodavatel má také možnost akreditiv odprodat (Vozňáková, 2004).

Nevýhodou je náročná technika zpracování a nutnost provádět změny se souhlasem všech zúčastněných stran (Vozňáková, 2004).

1.2.2.7 Pojištění pohledávek

„Riziko nezaplacení pohledávky je využitím tohoto zajišťovacího nástroje přeneseno na pojišťovnu. Pojistná ochrana se vztahuje na ztráty vzniklé nezaplacením z důvodu platební nevůle nebo platební neschopnosti. Výše pojistného je stanovena jako procento z obrátu“ (Doleček, 2009).

„Pojištění pohledávek se u nás využívá zejména při obchodování se zahraničím, kde vedle rizika nezaplacení existují další v podobě teritoriálních rizik země zahraničního odběratele. Vyplacené pojistné plnění je sníženo o spoluúčast pojištěného (dodavatele)“ (Doleček, 2009).

1.2.2.8 Faktoring

Faktoring umožňuje získat hotovost na základě postoupení krátkodobých (většinou splatné do 90 dnů) pohledávek před dobou jejich splatnosti (Vozňáková, 2004). Jedná se převážně o nezajištěné pohledávky za domácím (tuzemským) subjektem (Hlaváč, 2006).

Klient od faktoringové společnosti obdrží jen poměrnou část z hodnoty postoupené pohledávky. Zbývající část si faktoringová společnost ponechá ve formě diskontu, který představuje poplatek za zprostředkování služby. Z vyplacených záloh za pohledávky požaduje faktor úroky za dobu do zaplacení celé pohledávky odběratelem (Hlaváč, 2006). Faktor od klienta odkoupí všechny pohledávky, které splňují podmínky faktoringové smlouvy (Vozňáková, 2004).

Odkup pohledávek může faktoringová společnost provádět mnoha způsoby, např. bezregresním způsobem, což znamená, že faktor přebírá veškerá rizika, která mu vznikla v důsledku uskutečněního převodu příslušné pohledávky (Šiman, 2010).

1.2.2.9 Forfaiting

„Forfaitingové společnosti stejně jako faktoringové společnosti odkupují od svých klientů pohledávky“ (Vozňáková, 2004, s. 76). Od faktoringových společností se liší v několika kritériích kladených na postupované pohledávky. Odkupovány jsou pohledávky zpravidla za zahraničním subjektem s delší dobou splatnosti, většinou více než 90 dní (střednědobé a dlouhodobé pohledávky). Pohledávky musí být nějakým způsobem jištěny tak, aby byly obchodovatelné na finančním trhu, např. směnkou, bankovní zárukou, dokumentárním akreditivem. Jednotlivé pohledávky se vyznačují vyšší nominální hodnotou. Na rozdíl od faktoringu se forfaitingové obchody uzavírají pro každou pohledávku individuálně a ne na větší objem pohledávek (Hlaváč, 2006; Vozňáková, 2004).

Výhodou je, že snižuje potřebu klasického úvěru a převádí riziko změn měnového kurzu a také riziko nedobytnosti pohledávky na forfaitingovou společnost. (Vozňáková, 2004).

1.2.2.10 Ručení

Ručení je zajišťovacím instrumentem, který je upraven zvlášť pro oblast občansko-právní v § 546 až § 550 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a zvlášť pro oblast obchodních vztahů v § 303 až § 312 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. Při ručení vedle vztahu věřitele a dlužníka existuje ještě třetí osoba - ručitel (Zákon č. 40/1964 Sb.; Zákon č. 513/1991 Sb.). Zmenší se riziko věřitele spojené s návratností jeho pohledávky. Vztah ručení vzniká na základě smlouvy o ručení či jednostranným prohlášením ručitele, oba dokumenty musí být vyhotoveny písemně. Ručitel na sebe bere povinnost, že pohledávku uspokojí, pokud ji neuspokojí dlužník. Existuje i ručení ze zákona. (Vozňáková, 2004; Drbohlav, 2011).

Ručením lze zajistit jen platný závazek dlužníka nebo jeho část či závazek, který vznikne v budoucnu nebo jehož vznik je závislý na splnění podmínky (Zákon č. 513/1991 Sb., § 304).

Ručitel může vůči věřiteli uplatnit všechny námitky, které by měl proti věřiteli dlužník. Ručitel je povinen dluh splnit, jestliže jej dlužník i přes písemnou výzvu věřitele nesplnil (Zákon č. 513/1991 Sb., § 306). *„Ručitel, jenž splní závazek, za který ručí, nabyvá vůči dlužníku práva věřitele a je oprávněn požadovat všechny doklady a*

pomůcky, které má věřitel, a jež jsou potřebné k uplatnění nároku vůči dlužníku“ (Zákon č. 513/1991 Sb., § 308).

„Ručení zaniká zánikem závazku, který ručení zajišťuje. Ručení nezaniká, jestliže závazek zanikl pro nemožnost plnění dlužníka a závazek je splnitelný ručitelem nebo pro zánik právnické osoby, jež je dlužníkem“ (Zákon č. 513/1991 Sb., § 311).

1.2.2.10.1 Bankovní záruka

Bankovní záruka je zvláštním druhem ručení a vždy se řídí podle § 313 až § 322 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, a to bez ohledu zda druhou stranou je podnikatel, či není (Zákon č. 513/1991 Sb.). Je využívána především při obchodování se zahraničím (Vozňáková, 2004). Bankovní záruka je z hlediska věřitele, pokud ji převzala spolehlivá banka, všeobecně považována za nejrychlejší a nejúčinnější prostředek, kterým si věřitel může zajistit splnění závazku dlužníka (Pilátová, 2011). „Bankovní záruka vzniká písemným prohlášením banky v záruční listině, že uspokojí věřitele do výše určité peněžní částky podle obsahu záruční listiny, jestliže určitá třetí osoba (dlužník) nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině“ (Zákon č. 513/1991 Sb., § 313). Ve srovnání s klasickým ručením nemusí věřitel v rámci bankovní záruky žádat plnění nejprve po dlužníkovi, ale může jej požadovat přímo od banky, nestanoví-li jinak záruční listina (Drbohlav, 2011).

1.2.2.11 Zástavní právo

„Zástavní smlouva je při minimálních nákladech asi nejspolehlivějším nástrojem, kterým lze zajistit jak již existující, tak i budoucí závazek“ (Pilátová, 2011, s. 18). V obchodních vztazích zástavní právo nebývá často využíváno. Základní úprava zástavního práva, která platí i pro obchodní vztahy je obsažena v § 152 až § 174 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (Zákon č. 40/1964 Sb.).

Podstatou zástavního práva je zajištění pohledávky věřitele pro případ, že závazek dlužníka nebude včas a řádně splněn s tím, že v takovém případě lze dosáhnout uspokojení výtěžku zpeněžením konkrétní zástavy (Drbohlav, 2011).

Účetní jednotka by měla evidovat majetek daný do zástavy, popřípadě majetek, jímž se ručí za závazky, v oddělené evidenci (na analytických nebo podrozvahových účtech) (Drbohlav, 2011).

1.2.3 Možnosti řešení problematických pohledávek

Dojde-li i přes zajištění obchodu k neuhrazení pohledávky odběratelem, pak se nám nabízí několik možností řešení problematických pohledávek, např. urgence (upomínka) platby, stanovení splátkového kalendáře, započtení pohledávek, postoupení pohledávky, zadržovací právo, obrácení se na odbornou inkasní agenturu, soudní vymáhání pohledávek (Pilátová, 2011; Vozňáková, 2004).

1.2.3.1 Urgence platby

Odesílání urgencí platby dlužníkovi je smírnou cestou řešení problematických pohledávek. První upomínka na prodlení platby bývá zpravidla telefonicky či elektronickou poštou a většinou se jedná o upozornění dlužníka na neuhrazení faktury. Při přetrvávajícím nezaplacení faktury dlužníkem většinou následuje odeslání oficiální písemné upomínky dlužníkovi (Vondráková, 2011).

Upomínání na zaplacení faktury by mělo na dlužníka působit i psychologicky. Věřitel by měl svůj tlak na dlužníka stupňovat, např. upozorněním na uplatnění smluvní pokuty, úroku z prodlení, odstoupení od smlouvy, zveřejněním dlužníka a jeho pohledávky v databázi dlužníků, soudním a exekucním řízením (Vondráková, 2011).

1.2.3.2 Splátkový kalendář

Sestavení splátkového kalendáře je většinou výsledkem upomínacího řízení vymáhání pohledávky prováděného věřitelem zpravidla, když dlužník má finanční problémy či se jedná o úhrady větší finanční částky. Splátkový kalendář může být sepsán formou jednostranného právního úkonu dlužníka nebo formou dvoustranného právního úkonu věřitele a dlužníka – dohoda o splácení dluhu (Vondráková, 2011).

1.2.3.3 Započtení pohledávek

Obecné ustanovení pro započtení pohledávek obsahuje zákon č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a speciální ustanovení pro obchodní vztahy upravuje v § 358 až § 364 zákoně č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. Započtení pohledávek (jednostranný zápočet) je úkon, kdy věřitel s dlužníkem mají vzájemné pohledávky stejného druhu (např. peněžité) a některý s účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. Pohledávky jsou započteny do výše, do které se vzájemně kryjí. „*Proti pohledávce splatné nelze započíst pohledávku nesplatnou, ledaže jde o pohledávku vůči dlužníku, který není schopený plnit své peněžité závazky*“ (Zákon č. 513/1991 Sb., § 359). Peněžité pohledávky v cizí měně lze započíst, pokud jsou tyto měny volně směnitelné (Zákon č. 513/1991 Sb., Zákon č. 40/1964 Sb.)

Na základě dohody stran (dvoustranný zápočet) lze započítat jakékoli vzájemné pohledávky (Zákon č. 513/1964 Sb.).

1.2.3.4 Postoupení pohledávek

Postoupení pohledávky upravuje § 524 až § 530 a § 554 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Postoupení pohledávky vzniká písemnou smlouvou mezi postupitelem, tj. původním věřitelem a postupníkem, tj. novým věřitelem. S postoupenou pohledávkou na nového věřitele přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená. Věřitel může postoupit svou pohledávku jinému subjektu i bez souhlasu dlužníka. Postupitel je povinen bez zbytečného odkladu postoupení pohledávky dlužníkovi oznámit (Zákon č. 40/1964 Sb.; Vozňáková, 2004). „*Dokud postoupení pohledávky není oznámeno dlužníkovi nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zproští se dlužník závazku plněním postupiteli*“ (Zákon č. 40/1964 Sb., § 526).

Postupitel při postoupení pohledávky za úplatu by měl většinou počítat s jistým skontem, které představuje odměnu pro postupníka za realizaci obchodu. Postupník totiž převezme riziko, že ani jemu se třeba nepodaří pohledávku za dlužníkem vymoci (Pilátová, 2011).

1.2.3.5 Zadržovací právo

Zadržovací nebo-li retenční právo je považováno za typicky nouzový zajišťovací prostředek. K jeho vzniku nedochází smluvně. Zpravidla přichází v úvahu až poté, kdy věřitel nemá k dispozici žádné jiné zajišťovací prostředky, či další prostředky již vyčerpal. Zajišťovací právo je upraveno pouze v zákoně č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku od § 175 do § 180, avšak daná úprava platí i pro obchodní závazkové vztahy (Pilátová, 2011; Zákon č. 40/1964 Sb.).

Jedná se o faktické zadržení věci na základě zákona. „*Jde tedy o jednostranný úkon věřitele, k němuž se nevyžaduje ani předchozí výzva dlužníkovi, aby splnil svůj závazek*“. Věřitel ale má povinnost bezodkladně vyrozumět dlužníka o zadržení věci a o důvodech, které k zadržení vedly (Doleček, 2009).

1.2.3.6 Inkasní agentura

Nemá-li věřitel zájem nebo možnost zabývat se vymáháním svých splatných pohledávek za dlužníkem osobně, může využít služeb inkasní kanceláře, resp. agentur zabývajících se touto službou. Vzhledem k tomu, že pro inkasní agentury vymáhání pohledávek je předmětem podnikání, lze předpokládat, že mají větší pravděpodobnost pohledávku úspěšně vymoci (Vondráková, 2011).

1.2.3.7 Vymáhání pohledávek soudní cestou

Není-li pohledávka dlužníkem dobrovolně splněna, věřitel má možnost obrátit se na soud. Základním předpisem upravujícím postup při vymáhání pohledávek soudní cestou je zákon č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Pokud nemá firma svoje vlastní právní oddělení, měla by se nechat zastoupit právním zástupcem (podnikovým či komerčním advokátem) (Vondráková, 2011).

Vymáhání pohledávek může probíhat dvěma způsoby, buď v klasickém civilním řízení, tj. žalobou a následným ústním jednáním před soudem, nebo v některých případech zákon č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu umožňuje využívat k vymáhání pohledávek i tzv. zkrácené civilní řízení (Vondráková, 2011).

Hlavním prostředkem pro vymáhání pohledávek v klasickém řízení je žaloba „na plnění“, která musí obsahovat všechny zákonné náležitosti. Neuhradil-li tedy dlužník

řádně a včas pohledávku věřiteli, může věřitel proti dlužníkovi podat žalobu, v níž musí být přesně označeni účastníci (žalobce a žalovaný), stručně, přesně a jasně vyličená skutková tvrzení, tj. skutečnosti, na základě nichž pohledávka vznikla, v závěru musí žaloba obsahovat plnění, kterého se věřitel domáhá (tzv. žalobní petit). K žalobě musí být přiloženy všechny podstatné a rozhodující důkazy (Vondráková, 2011).

„Ve zkráceném řízení lze dosáhnout pravomocného rozhodnutí v relativně krátkém čase a bez ústního jednání před soudem, a to platebním rozkazem, směnečným platebním rozkazem a šekovým platebním rozkazem“ (Vondráková, 2011, s. 221). *„Platební rozkaz je způsob vyřízení žaloby na zaplacení peněžité částky ve zkráceném řízení bez slyšení žalovaného, kdy soud ve vydaném platebním rozkazu uloží žalovanému, aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu žalobci zaplatil uplatněnou pohledávku a náklady řízení, nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal“* (Vondráková, 2011, s. 221). Směnečný či šekový platební rozkaz může být soudem vydán, pokud žalobcem uplatněné právo se týká zaplacení peněžité částky a dané právo vyplývá z platné směnky či z platného šeku předložených soudu v prvopisu společně s návrhem na vydání směnečného nebo šekového platebního rozkazu (Vondráková, 2011).

V souvislosti s žalobou je důležité také zmínit soudní poplatek, který je dle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, žalobce povinen platit v případě návrhu na peněžité plnění v částce vyšší než 15 000 Kč 4 % z této částky, do částky 15 000 Kč (včetně) činí soudní poplatek 600 Kč. Při zkráceném řízení, kdy se nepodává žaloba, ale pouze návrh na vydání elektronického platebního rozkazu činí poplatek 2% z peněžitého plnění, pokud je však peněžité plnění do částky 15 000 Kč (včetně) poplatek činí 300 Kč. Dlužná částka se v případě právního zastoupení navyšuje také o náklady řízení za právní zastoupení advokátem dle vyhlášky č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), v případě peněžitého plnění dle § 3 odst. 1. Například z peněžitého plnění do 1 000 Kč činí odměna 4 500 Kč, z peněžitého plnění přes 1 000 do 5 000 Kč činí odměna 6 000 Kč (Vondráková, 2011; Vyhláška č. 484/2000 Sb.; Příloha k zákonu č. 549/1991 Sb.)

Vymáhání pohledávek bývá většinou komplikované, dlouhodobé a ne vždy úspěšné. Úspěšnost vymožení pohledávky se zpravidla odvíjí od doby uplynuté od její splatnosti, od existence právních podkladů prokazujících příslušnou pohledávku, od způsobu jejího zajištění a od existence dlužníkovy majetku (Vondráková, 2011).

1.2.3.8 Exekuce

Pokud dlužník nesplní svůj dluh i přes vydání platebního rozkazu soudem, může se věřitel k prosazení vůle soudu obrátit na exekutora. Exekutor může na základě exekučního titulu za pevně stanovenou odměnu zpeněžit majetek dlužníka a ze získaných prostředků uspokojit věřitelovu pohledávku. Exekučním titulem se rozumí například vykonatelné rozhodnutí soudu, vykonatelný rozhodčí nález, notářský zápis s doložkou o vykonatelnosti nebo exekuční zápis (dohoda, při níž obě strany souhlasí, že bude provedena exekuce, pokud jedna ze stran nebude plnit své závazky) (Kislingerová, 2007).

1.3 Zobrazení problematických pohledávek v účetnictví

V účetnictví je vyjádřeno riziko nezaplacení problematické pohledávky, tedy pohledávky po lhůtě splatnosti, prostřednictvím opravných položek, které sníží ocenění pohledávek v účetní závěrce. Opravné položky se vytvářejí k pohledávkám po lhůtě splatnosti na základě inventarizace (Fišerová, 2009).

1.3.1 Opravné položky k pohledávkám

„Tvorba opravných položek se účtuje na vrub nákladů v účtové skupině 55-Odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období a opravné položky v provozní oblasti a ve prospěch účtu v účtové skupině 39-Opravná položka k zúčtovacím vztahům a vnitřní zúčtování“ (Fišerová, 2009, s. 231).

Ke konkrétní pohledávce lze vytvářet zároveň zákonné i účetní opravné položky, avšak platí, že součet opravných položek vytvořených k určité pohledávce nesmí přesáhnout účetní hodnotu pohledávky (jmenovitou hodnotu či pořizovací cenu) na rozvahovém účtu, k níž je opravná položka tvořena (Fišerová, 2009).

1.3.1.1 Účetní opravné položky

V souladu s ustanovením § 25 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví je každá účetní jednotka povinna při oceňování majetku a závazků ke konci rozvahového dne vzít v úvahu všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků, jakož i všechna snížení hodnoty (Zákon č. 563/1991 Sb., § 25). Povinnost tvorby účetních opravných položek vyplývá ze zákonem stanovené povinnosti účetní jednotky podávat věrný a poctivý obraz o své finanční situaci, avšak daná úloha účetních opravných položek je mnohdy opomíjena, kdy jsou tvořeny pouze opravné položky jen ve výši zákonných opravných položek k pohledávkám. Tvorba a použití účetních opravných položek je upravuje v § 55 vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví (Vyhláška č. 500/2002). *„Způsob a výše tvorby účetních opravných položek k pohledávkám nejsou závazně upraveny žádným účetním předpisem a postup se ponechává v kompetenci účetní jednotky a návazně na to i na posouzení auditora“* (Pilátová, 2011, s. 58). Účetní jednotka si sama stanoví vnitropodnikovou směrnici (interní předpis), podle níž bude tvořit opravné položky (Pilátová, 2011).

„K některým pohledávkám je možné přistupovat individuálně a odhadnout jejich reálnou hodnotu i podle jiných kritérií než pouze podle doby po splatnosti např. podle stavu soudního řízení, podle ekonomického stavu dlužníka, podle právních stanovisek advokátních kanceláří atd.“ (Ryneš, 2007, s. 155). Opravné položky k pohledávkám se vždy vytvářejí k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním a vyrovnávacím řízení (Ryneš, 2007).

1.3.1.2 Zákonné opravné položky

Tvorba zákonných opravných položek je upravena v zákoně č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů. Jejich tvorba není povinná, představuje možnost poplatníka, jak snížit svůj daňový základ. Na rozdíl od účetních opravných položek jsou zákonné opravné položky daňově účinnými (Drbohlav, 2011).

Zákonné opravné položky lze tvořit k rozvahové hodnotě⁴ nepromlčených pohledávek splatných po 31. 12. 1994, které jsou zaúčtované v souladu s účetními předpisy. Není-li zákonem č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů výslovně stanoveno jinak, opravné položky lze tvořit pouze k pohledávkám, o kterých bylo při vzniku účtováno ve výnosech a vzniklé výnosy nebyly podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů osvobozeným od daně z příjmů nebo nezahrnovaným do základu daně z příjmů nebo zahrnovaným do samostatného základu daně z příjmů anebo základu daně pro zvláštní sazbu daně. Pokud není v zákoně č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů „výslovně stanoveno jinak, opravné položky se netvoří k pohledávkám vzniklým z titulu cenných papírů a ostatních investičních nástrojů, úvěrů, půjček, ručení, záloh, plnění ve prospěch vlastního kapitálu, úhrady ztráty společnosti, smluvních pokut a úroků z prodlení, poplatků z prodlení, penále a jiných sankcí ze závazkových vztahů, k pohledávkám nabytým bezúplatně a k souboru pohledávek“ (Zákon č. 593/1992 Sb., § 2).

Podle zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů účetní jednotka (věřitel) nesmí tvořit opravné položky k pohledávkám, jestliže má zároveň k dlužníkovi splatné závazky a neprovede vzájemný zápočet pohledávek a závazků. Uvedené pravidlo neplatí v případě pohledávek za dlužníkem v insolvenčním řízení (Zákon č. 593/1992 Sb.).

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů upravuje způsob tvorby, výši a použití opravných položek:

- k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení,
- k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994,
- k pohledávkám z titulu ručení za celní dluh,
- k nepromlčeným pohledávkám s hodnotou do 30 000 Kč.

1.3.1.2.1 Opravné položky k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení

Podmínky pro tvorbu a zrušení opravných položek k pohledávkám za dlužníky v insolvenčním řízení jsou upraveny v § 8 zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ze kterého vyplývá, že opravnou položku lze vytvořit

⁴ Rozvahová hodnota pohledávky – jmenovitá hodnota nebo pořizovací cena pohledávky zaúčtovaná na rozvahových účtech poplatníka bez vlivu změny reálné hodnoty.

„až do výše rozvahové hodnoty nepromlčených pohledávek přihlášených u soudu od zahájení insolvenčního řízení do konce lhůty stanovené v rozhodnutí soudu o úpadku nebo do konce lhůty podle insolvenčního zákona, spojí-li soud s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o povolení oddlužení⁵, a to v období, za které se podává daňové přiznání a v němž byly přihlášeny“ (Zákon č. 593/1992 Sb., § 8).

Opravné položky se zruší v návaznosti na výsledky insolvenčního řízení nebo v případě, že pohledávku účinně popřel insolvenční správce (Zákon č. 593/1992 Sb.).

1.3.1.2.2 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. 12. 1994

Podle § 8a zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, lze opravné položky tvořit k nepromlčeným pohledávkám, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku nepřesáhne částku 200 000 Kč a jsou více než 6 měsíců po splatnosti, až do výše 20 % neuhrazené hodnoty pohledávky. Vyšší opravné položky lze tvořit v případě, kdy bylo ohledně těchto pohledávek zahájeno rozhodčí, soudní či správní řízení, jehož se poplatník daně z příjmů řádně účastní (Zákon č. 593/1992 Sb.).

K nepromlčeným pohledávkám, jejichž rozvahová hodnota v okamžiku vzniku je vyšší než 200 000 Kč, lze tvořit opravné položky jen v případě, bylo-li zahájeno rozhodčí, soudní či správní řízení, jehož se poplatník řádně účastní (Zákon č. 593/1992 Sb.).

Jestliže se poplatník řádně účastní výše jmenovaných řízení, může k nepromlčeným pohledávkám splatným po 31. prosinci 1994 bez ohledu na jejich výši tvořit zákonné opravné položky v následující velikosti (Zákon č. 593/1992 Sb.):

pohledávka po splatnosti více než	maximální výše opravné položky
6 měsíců	20 %
12 měsíců	33 %
18 měsíců	50 %
24 měsíců	66 %
30 měsíců	80 %
36 měsíců	100 %

⁵ Oddlužení – jeden ze způsobů řešení úpadku, který se však vztahuje pouze na dlužníka, který není podnikatelem.

Výše uvedené opravné položky nelze uplatnit u pohledávek již odepsaných na vrub výsledku hospodaření a dále u pohledávek vzniklých za společníky, akcionáři, členy družstev za upsaný vlastní kapitál nebo za spojenými osobami (Zákon č. 593/1992 Sb.).

1.3.1.2.3 Opravné položky k nepromlčeným pohledávkám s hodnotou do 30 000 Kč

Od 1. ledna 2006 byl rozšířen okruh pohledávek, ke kterým je možno vytvářet zákonné opravné položky o „drobné“ pohledávky (Fišerová, 2009). Tvorba těchto opravných položek je upravena v § 8c zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, který dovoluje vytvořit opravnou položku až do výše 100 % její neuhrazené rozvahové hodnoty pouze v případě, že (Zákon č. 593/1992 Sb., § 8c):

- a) se nejedná o pohledávku již odepsanou a dále o pohledávku vzniklou za společníkem, akcionářem, členem družstva za upsaný vlastní kapitál nebo za spojenými osobami,
- b) *„rozvahová hodnota pohledávky bez příslušenství v okamžiku jejího vzniku nepřesáhne částku 30 000 Kč,*
- c) *od konce sjednané lhůty splatnosti pohledávky uplynulo nejméně 12 měsíců, a“*
- d) celková hodnota pohledávek bez příslušenství vzniklých vůči témuž dlužníkovi nepřesáhne za období, za které se podává daňové přiznání, částku 30 000 Kč.

O těchto opravných položkách je účetní jednotka povinna vést samostatnou evidenci (např. pomocí analytického rozlišení).

2 ANALÝZA STAVU SPOLEČNOSTI

Daná část bakalářské práce je zaměřena na analýzu pohledávek z obchodních vztahů vybrané společnosti. Společnost si nepřeje být jmenována, proto v následujícím textu bude označována pod fiktivním názvem XYZ, a. s.

2.1 Základní údaje o firmě

Podle pravidel Evropské unie pro zařazení konkrétního podniku do kategorie velikosti podniku se firma řadí mezi velké podniky. Rozdělení podniků do kategorií velikosti se provádí dle počtu zaměstnanců a ročního obratu nebo bilanční sumy roční rozvahy. Za velký podnik lze firmu XYZ, a. s. považovat, protože zaměstnává více než 250 osob a její roční obrat přesahuje 50 milionů EUR a i její bilanční suma roční rozvahy přesahuje 43 milionů EUR.

Firma je akciovou společností se zcela splaceným **základním kapitálem** činícím téměř 1 miliardu Kč. Základní kapitál firmy je tvořen kmenovými akciemi znějícími na jméno v listinné podobě (Ministerstvo spravedlnosti, 2012).

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců v roce 2010 činil 478 osob, z toho dva řídící pracovníci (XYZ, 2011).

Rozhodující podnikatelskou činností firmy XYZ, a. s. je výroba ocelových trub a profilů včetně tepelného zpracování a povrchových úprav, jejíž podíl činil v roce 2010 na celkových tržbách 33 %. Podle výpisu firmy z obchodního rejstříku uvedená činnost spadá do **předmětu podnikání** označeným jako výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona (XYZ, 2011; Ministerstvo spravedlnosti, 2012).

Výrobní program představuje žádaný sortiment, který nachází uplatnění ve strojírenství, energetice, v automobilovém a nábytkářském průmyslu, stavebnictví a dalších oblastech. Produkty jsou vyráběny v souladu s dlouhodobě zavedeným systémem managementu kvality dle tuzemských, evropských a zahraničních norem (XYZ, 2011).

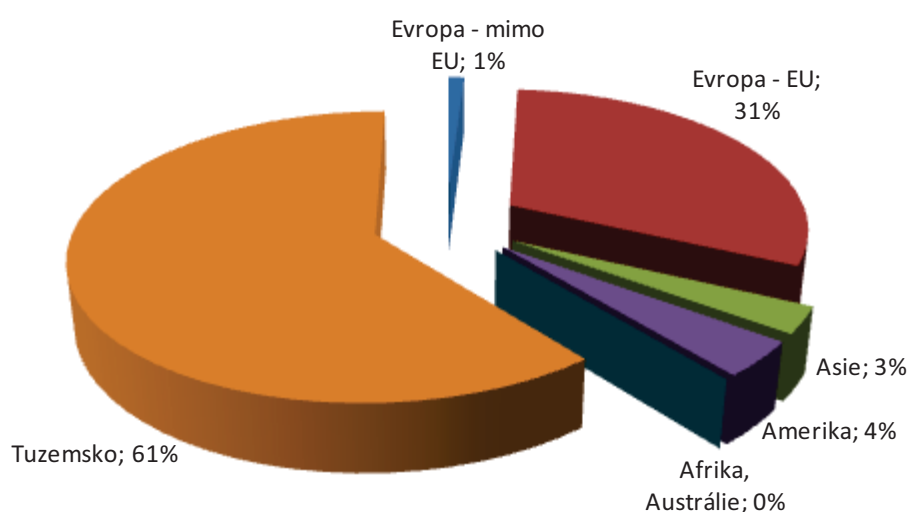
Výrobní program firmy XYZ, a. s. zahrnuje následující hutní výrobu:

1. výrobu oceli – ingotů,
2. výrobu válcované oceli,

3. výrobu bezešvých trub,
4. výrobu svařovaných trubek a profilů,
5. výrobu tažených trubek a profilů,
6. druhovýrobu (tažená, loupaná ocel).

To vše včetně tepelného zpracování, povrchových úprav, balení a distribuce výrobků.

Firma zaujímá z hlediska podílu výroby na českém trhu významné postavení zejména u výroby svařovaných a tažených trubek a profilů a bezešvých trub větších rozměrů. Přibližně 40 % své produkce v roce 2010 exportovala do celého světa. Podíly jednotlivých teritorií na prodeji znázorňuje následující graf (XYZ, 2011).



Graf č. 1: Prodej výrobků v roce 2010 dle teritorií (Zdroj: XYZ, 2011)

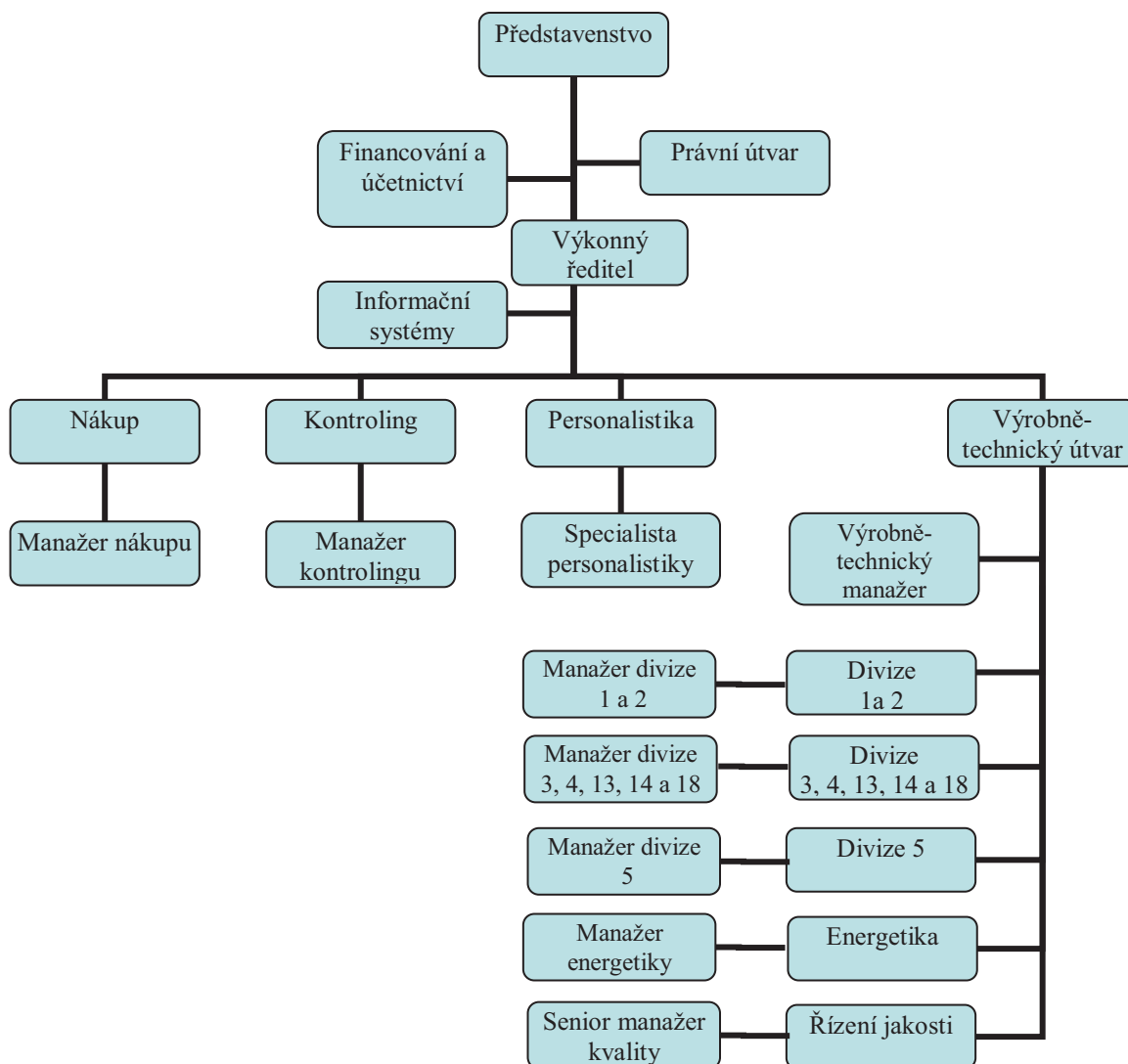
Další ekonomické činnosti společnosti:

1. ekonomické služby,
2. práce ve mzdě,
3. prodej energie,
4. pronájem nebytových prostor a zařízení apod.

Firma XYZ, a. s. je součástí „skupiny“ spojených osob⁶. Mezi firmami existují materiálové, obchodní a jiné vazby.

⁶ Spojenými osobami se rozumí kapitálově či jinak spojené osoby, jejichž přesná definice je uvedena v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

V roce 2010 se organizační struktura firmy XYZ, a. s. skládala z osmy divizí zabývajících se hutní výrobou a dále nevýrobními útvary. Vzhledem k tomu, že vyšší vedení společnosti má k ruce vlastní štáby či štáb, zatímco manažeři na nižších úrovních již žádné štáby k dispozici nemají, pokračuje se tedy klasicky v liniovém charakteru. Společnost má konkrétně liniově-štabní organizační strukturu, jejíž grafické znázornění je možné zobrazit následujícím způsobem vytvořeným na obrázku níže (XYZ, 2011).

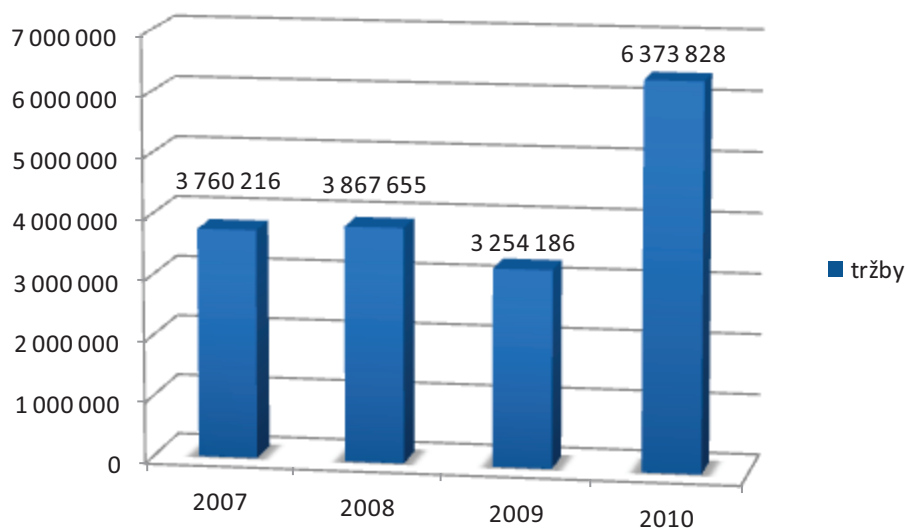


Obrázek č. 1: Organizační struktura společnosti (Zdroj: XYZ, 2010)

2.1.1 Ekonomická a finanční situace společnosti

Pro vyjádření ekonomické a finanční situace firmy lze získat důležité informace z jejich auditovaných účetních výkazů. Z rozvahy vyčteme stav aktiv a pasiv podniku k rozvahovému dni. Výkaz zisku a ztráty poskytuje informace o vzniklých výnosech a nákladech firmy a o dosaženém výsledku hospodaření za účetní období kalendářní rok. Vzhledem k tomu, že se jedná o firmu s daňovým poradcem a s povinným auditem, má možnost daňové přiznání odevzdávat do 1. 7. následujícího roku po roce, za který je daňové přiznání podáváno. V současné době jsou k dispozici komplexní údaje pouze za rok 2010. Rok 2011 není ještě zcela uzavřen. Při zpracování dané části bakalářské práce se tedy vychází z číselných údajů roku 2010.

V roce 2010 bylo dosaženo objemu tržeb za prodej vlastních výrobků, služeb a zboží 6,4 mld. Kč. Oproti roku 2009 došlo k nárůstu tržeb o 96 %, což v absolutní hodnotě činilo 3,1 mld. Kč. Nárůst tržeb byl ovlivněn realizací velkých zakázek na základě smluv o dílo. Ostatní tržby jako tržby z prodeje dlouhodobého majetku, materiálu, cenných papírů a podílů nejsou v níže uvedeném grafu zohledňovány, protože se nejedná o klasickou (hlavní) činnost společnosti, ale pouze o výjimečný prodej.



Graf č. 2: Vývoj tržeb za prodej vlastních výrobků, služeb a zboží v letech 2007 až 2010 (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2009; XYZ, 2011)

Tržby a celkové výnosy je zapotřebí porovnat se souvisejícími náklady, protože samotný vývoj tržeb toho mnoho nevypoví. Přehled výnosů a nákladů v letech 2007 až 2010 je zobrazen v následující tabulce.

Tabulka č. 1: Přehled výnosů a nákladů v letech 2007 až 2010 v tis. Kč (Upraveno dle XYZ, 2009; XYZ, 2011)

	2007	2008	2009	2010
Tržby za prodej zboží	4 223	9 116	90 592	154 599
Náklady vynaložené na prodej zboží	3 927	9 813	91 504	158 566
Obchodní marže	296	-697	-912	-3 967
Výkony	3 820 300	4 006 152	3 183 068	6 450 583
- tržby za prodej vlast. výrobků a služeb	3 755 994	3 858 539	3 163 594	6 219 229
- změna stavu zásob vlastní činnosti	44 866	126 736	-51 474	38 701
- aktivace	19 440	20 877	70 948	192 653
Výkonová spotřeba	3 169 854	3 773 048	2 823 501	5 996 324
Přidaná hodnota	650 742	232 407	358 655	450 292
Osobní náklady	170 570	181 085	136 872	159 467
Daně a poplatky	4 984	3 710	4 863	7 603
Odpisy dl. nehmotného a hmotného majetku	66 677	72 374	80 681	121 797
Tržby z prodeje dl. majetku a materiálu	203 997	540 104	160 466	56 945
Zůstatková cena prodaného dl. majetku a materiálu	183 769	290 289	154 691	39 756
Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období	428	7 337	-321	96
Ostatní provozní výnosy	62 615	26 555	75 990	133 277
Ostatní provozní náklady	75 174	24 018	92 988	150 431
Provozní výsledek hospodaření	415 752	220 253	125 337	161 364
Finanční výsledek hospodaření	-7 413	27 056	-9 513	-17 951
Mimořádný výsledek hospodaření	3 045	-1 938	26	208
Výsledek hospodaření za účetní období	430 776	238 031	114 448	124 474
Výsledek hospodaření před zdaněním	411 384	245 371	115 850	143 621

Největší vypovídací charakter z výkazu zisku a ztráty o výkonu firmy XYZ, a. s. má položka – přidaná hodnota, protože se jedná o výrobní společnost. I přesto, že došlo v roce 2008 k nepatrnému vzrůstu poptávky po produkci firmy XYZ, a. s., její přidaná hodnota klesla o 64 % z důvodu vyššího nárůstu výkonové spotřeby. V roce 2009 poptávka po produkci společnosti klesla, i přesto přidaná hodnota oproti roku 2008 vzrostla o 54 %, protože se firmě XYZ, a. s. podařilo snížit výkonovou spotřebu a to díky poklesu cen materiálu nebo optimalizací výroby. V roce 2010 došlo k oživení poptávky po její produkci a firmě XYZ, a. s. se podařilo uskutečnit velkou zakázku, což vyvolalo nárůst tržeb za vlastní výkony o 96 % oproti roku 2009, avšak na druhé straně

došlo k nárůstu výkonové spotřeby o 112 %, proto nárůst přidané hodnoty nebyl příliš velký. Jak tedy lze vidět, tak přidaná hodnota kromě roku 2008 měla vzrůstající tendenci, což je v pořádku.

Výše přidané hodnoty připadající na jednoho zaměstnance se zjistí pomocí provozního poměrového ukazatele produktivity práce z přidané hodnoty. Produktivita práce z přidané hodnoty se vypočte jako podíl celkové účetní přidané hodnoty a průměrného přepočteného počtu zaměstnanců. Průměrný přepočtený počet zaměstnanců a výsledky ukazatele produktivity práce z přidané hodnoty v letech 2007 až 2010 jsou uvedené v následující tabulce.

Tabulka č. 2: Průměrný přepočtený počet zaměstnanců a produktivita z přidané hodnoty v letech 2007 až 2010 (Upraveno dle XYZ, 2009; XYZ, 2011)

	2007	2008	2009	2010
Počet zaměstnanců	554	552	422	478
Produktivita z přidané hodnoty [tis. Kč]	1175	421	850	942

V roce 2008 došlo k velkému poklesu produktivity práce z přidané hodnoty, přibližně o 64 %. Pokles byl způsoben snížením přidané hodnoty, která klesla z důvodu nárůstu výkonové spotřeby. Následující roky měla jak přidaná hodnota, tak i produktivita práce z přidané hodnoty stoupající trend. V roce 2009 byla výše přidané hodnoty na jednoho pracovníka dvojnásobná oproti předchozímu roku. Nárůst byl způsoben nejen 54% zvýšením přidané hodnoty, ale i současným snížením počtu zaměstnanců.

2.1.2 Majetková a finanční struktura společnosti

Majetková a finanční struktura podniku vyplývá ze struktury jeho rozvahy, kdy pomocí vertikální analýzy je posuzováno zastoupení jednotlivých položek na celkových aktivech nebo pasivech. Níže je uvedena tabulka zobrazující hlavní položky rozvahy firmy XYZ, a. s. v letech 2008 až 2010.

Tabulka č. 3: Stavy (NETTO) položek rozvahy k 31. 12. roku 2008 až 2010 v tis. Kč (Upraveno dle XYZ, 2009; XYZ, 2011)

Údaje jsou v tis. Kč	2007	2008	2009	2010
AKTIVA CELKEM	1 838 436	2 281 364	2 592 425	3 209 855
Pohledávky za upsaný základní kapitál	0	0	0	0
Dlouhodobý majetek	1 130 003	1 058 878	1 031 701	928 920
Oběžná aktiva	705 279	1 220 215	1 559 255	2 276 480
- zásoby	506 936	702 947	700 546	727 048
- dlouhodobé pohledávky	0	0	0	381 760
z toho pohledávky z obchodních vztahů	0	0	0	381 760
- krátkodobé pohledávky	196 859	511 494	857 559	1 164 344
z toho pohledávky z obchodních vztahů	193 467	478 587	840 204	1 118 984
- krátkodobý finanční majetek	1 484	5 774	1 150	3 328
Časové rozlišení	3 154	2 271	1 469	4 455
PASIVA CELKEM	1 838 436	2 281 364	2 592 425	3 209 855
Vlastní kapitál	544 383	782 414	896 865	1 021 339
z toho - výsledek hospodaření běžného účetního období	430 776	238 031	114 448	124 474
Cizí zdroje	1 294 043	1 498 665	1 695 560	2 178 516
- rezervy	39	7 400	0	0
- dlouhodobé závazky	0	7 340	46 673	48 243
- krátkodobé závazky	1 264 734	1 354 624	1 549 887	1 934 773
- bankovní úvěry a výpomoci	29 270	129 301	99 000	195 500
Časové rozlišení	10	285	0	10 000

Podle vertikální analýzy majetku se firma XYZ, a. s. jeví spíše jako kapitálově lehká společnost, neboť v letech 2008 až 2010 její oběžná aktiva byla vyšší než dlouhodobý majetek. Ve skutečnosti je však řazena mezi kapitálově těžké společnosti, avšak její dlouhodobý majetek je převážně zastaralý. Jeho hodnota je tedy snížena o výši oprávek a nové stroje a zařízení jsou pořizovány formou leasingu. Dále enormně vzrostl stav pohledávek, proto došlo k převýšení dlouhodobého majetku oběžným majetkem. V roce 2010 se oběžná aktiva podílejí na celkových aktivech dokonce 71 %.

Pohledávky z obchodních vztahů k 31. 12. 2010 tvořily 47 % z celkové hodnoty aktiv a zahrnovaly jak krátkodobé tak i dlouhodobé pohledávky. Podnik má v pohledávkách vázán značný objem finančních prostředků, přibližně 1,5 miliardy Kč. Chod firmy tedy závisí zejména na včasných úhradách daných pohledávek.

Celková zadluženost firmy XYZ, a. s. se v letech 2007 až 2010 pohybovala mezi 65 % a 70 %, což vypovídá, že v tomto poměru se podílí cizí kapitál na financování aktiv firmy. Používáním cizích zdrojů se může zvýšit výnosnost kapitálu, avšak při růstu zadluženosti věřitelům roste riziko, že nedostanou zpět své peníze. Při vyšší zadluženosti firmě hrozí, že věřitelé (především banky) budou váhat s poskytováním úvěrů a zpravidla budou požadovat vyšší úrok. Firmu XYZ, a. s. lze považovat za více zadluženou, což vyplývá z porovnání vypočtených hodnot celkové zadluženosti se zlatým pravidlem vyrovnání rizika, které doporučuje zadluženost maximálně ve výši 50 %. Vývoj celkové zadluženosti firmy XYZ, a. s. v letech 2007 až 2010 je uveden v následující tabulce.

Tabulka č. 4: Vývoj celkové zadluženosti v letech 2007 až 2010 (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2009; XYZ, 2011)

Údaje jsou v %	2007	2008	2009	2010
Celková zadluženost	70,39	65,69	65,40	67,87

V letech 2007 až 2009 firma XYZ, a. s. využívala agresivní přístup financování, kdy byla krátkodobými zdroji financována část stálých aktiv. Daná skutečnost vyplývá ze záporných hodnot čistého pracovního kapitálu⁷ vypočteného manažerským přístupem. Agresivní přístup financování je velmi rizikový, protože je s ním spojena nízká likvidita podniku. V roce 2010 firma XYZ, a. s. již vytvořila čistý pracovní kapitál ve výši 146 milionů.

Tabulka č. 5: Vývoj čistého pracovního kapitálu v letech 2007 až 2010 (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2009; XYZ, 2011)

Údaje jsou v tis. Kč	2007	2008	2009	2010
Čistý pracovní kapitál (manažerský přístup)	-588 725	-263 710	-89 632	146 207

Největší část z celkových pasiv tvoří krátkodobé závazky, které po celé sledované období tvořily přibližně 60 % z celkových pasiv, kromě roku 2007, kdy se podílely na celkových pasivech téměř 70 %. Firma XYZ, a. s. využívá bankovní úvěry a finanční výpomoci pouze krátkodobého charakteru.

⁷ Čistý pracovní kapitál – nejčastěji užívaný rozdílový ukazatel finanční analýzy. V případě manažerského přístupu k jeho výpočtu jej zjistíme jako rozdíl oběžných aktiv a krátkodobého cizího kapitálu, zjištěná hodnota udává část majetku, která je kryta dlouhodobými zdroji financování. Lze jej chápat jako určitý finanční polštář pro případ mimořádných výdajů.

Firma XYZ, a. s. se kvůli nevčasnému splácení krátkodobých pohledávek odběrateli se může dostat do platební neschopnosti, kdy nebude schopná plnit včas své závazky.

2.2 Rozbor pohledávek z obchodních vztahů

Pohledávky z obchodních vztahů k 31. 12. 2010 tvořily necelých 47 % z celkové hodnoty aktiv, která činila přibližně 3 209 855 tis. Kč. V roce 2010 měla firma XYZ, a. s. nejen krátkodobé, ale i dlouhodobé pohledávky z obchodních vztahů. Jak lze vidět, pohledávky z obchodních vztahů představují nezanedbatelný objem aktiv podniku, proto by jim měl podnik věnovat náležitou pozornost.

Počet dní, během kterých je inkaso peněz za tržby zadržováno v pohledávkách, lze zjistit pomocí poměrového ukazatele aktivity – doby obratu pohledávek, který se vypočte jako podíl stavu pohledávek z obchodních vztahů a průměrných denních tržeb za výkony a zboží. V následující tabulce je uveden vývoj doby splatnosti pohledávek a doby obratu krátkodobých závazků. Tyto ukazatele je užitečné spolu srovnat.

Tabulka č. 6: Vývoj doby obratu krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů a krátkodobých závazků z obch. vztahů v letech 2008 až 2010 (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2009; XYZ, 2011)

Vybrané poměrové ukazatele aktivity	2007	2008	2009	2010
Doba obratu krátkodobých pohledávek z obch. vztahů [dny]	18,52	44,55	92,95	63,20
Doba obratu krátkodobých závazků z obch. vztahů [dny]	97,29	98,20	134,19	83,10

Doba obratu (splatnosti) pohledávek firmy XYZ, a. s. v roce 2009 byla velmi špatná, kdy jí odběratelé spláceli pohledávky v průměru za 93 dní. V roce 2010 se situace zlepšila, kdy se firmě podařilo zkrátit průměrnou dobu inkasa pohledávek na 63 dní, i přesto danou dobu lze považovat za nepříliš uspokojivou. Mezi řádky lze z takto vysokých hodnot odvodit, že firma XYZ, a. s. pravděpodobně nemá moc silnou vyjednávací pozici vůči svým zákazníkům. Při výpočtu doby obratu pohledávek se vychází z rozvahy ze stavu NETTO pohledávek, proto výsledek může být ovlivněn způsobem tvorby účetních opravných položek. Vzhledem k tomu, že v pohledávkách má firma vázány své finanční prostředky, vedení společnosti by se mělo snažit o zkrácení doby obratu pohledávek, protože příliš dlouhá doba obratu pohledávek může

vést k platební neschopnosti firmy. Pokud by se firmě podařilo zrychlit dobu obratu pohledávek, mohla by volné finanční prostředky (volný krátkodobý finanční majetek, peněžní prostředky) využít například na novou investici. I přesto, že doba obratu krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů je dlouhá, v porovnání s dobou obratu krátkodobých závazků z obchodních vztahů vychází, že firma XYZ, a. s. hradí přijaté faktury ještě v delším časovém období, než v jakém inkasuje pohledávky, tudíž má k dispozici levné volné peněžní prostředky, které může náležitě využít. I přesto by se měla firma XYZ, a. s. usilovat o zkrácení doby úhrady svých vydaných faktur, aby předcházela případnému vzniku rizika platební neschopnosti, když by jí dodavatelé zkrátili dobu, na kterou jí poskytují obchodní úvěry a přestali jí tolerovat pozdní úhrady závazků.

2.2.1 Doba splatnosti u pohledávky z obchodních vztahů

Doba splatnosti u pohledávek vyjadřuje dobu, na kterou je firma ochotna poskytnout zpravidla bezúročný obchodní úvěr. Zkrácení doby splatnosti u pohledávek je jedním z možných řešení, jak snížit průměrný stav pohledávek.

Pro zjištění doby, na kterou je firma XYZ, a. s. ochotná poskytnout obchodní úvěr, byl proveden rozbor vystavených faktur týkajících se roku 2010. Společnost vystavila 13 871 faktur. U vystavených faktur převažovala doba splatnosti 30 dní, kterou obsahovalo 8 225 faktur. Druhou nejpoužívanější dobou splatnosti bylo 17 dní, které se vyskytovaly u 3 247 vystavených faktur. U faktur se objevuje i nulová doba splatnosti, tedy hotovostní úhrada, která se týká zejména nových zákazníků.

Mezi zkoumanými vystavenými fakturami se objevuje doba splatnosti dlouhá i několik let. Daných osm dlouhodobých pohledávek je ke společností patřícím mezi spojené osoby a jsou zahrnuty do bankovní zástavy z titulu ručení za poskytnuté úvěry. Struktura vystavených faktur spadajících do roku 2010 podle jejich dob splatností je uvedena v následující tabulce.

Tabulka č. 7: Struktura vydaných faktur vztahujících se k roku 2010 podle jejich dob splatností (Zdroj: Vlastní zpracování dat z (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2012)

	počet faktur	nejčastější splatnost ⁸	objem pohledávek [tis. Kč]
celkový počet vydaných faktur	13 871	30 dní	9 478 848
- nulová splatnost	487	0 dní	2 050 303
- splatnost od 1 dne až do 17 dní	3 712	17 dní	1 097 984
- splatnost od 18 dní až do 30 dní	8 281	30 dní	5 174 663
- splatnost od 31 dní až do 45 dní	554	45 dní	103 994
- splatnost od 46 dní až do 60 dní	809	60 dní	152 191
- splatnost od 61 dní až do 90 dní	19	90 dní	5 744
- splatnost nad 91 dní	9	11,84 let	893 969

Podle struktury dob splatností u vystavených faktur lze říci, že společnost má spíše stálé zákazníky, které si chce udržet a tak je ochotná poskytnou obchodní úvěr i s delší dobou splatnosti.

Průměrná poskytovaná doba splatnosti u krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů za rok 2010 vypočtená pomocí váženého průměru, kde váhami je součet nominálních hodnot faktur, je rovna výsledku 31 dní. Když by tedy všichni odběratelé hradili své závazky v den jejich splatnosti, měla by se tato hodnota blížit době obratu pohledávek uvedené v tabulce č. 6. Při porovnání je vidět, že skutečná doba obratu je delší a to o 32 dní, z čeho lze usuzovat, že odběratelé hradí své závazky se zpožděním.

2.2.2 Inkaso pohledávek z obchodních vztahů

Úhrady pohledávek jsou závislé zejména na solventnosti odběratelů. Platební morálku odběratelů firmy XYZ, a. s. je možné zjistit z rozboru úhrad pohledávek provedeného z dat podnikatelského účetního systému. Podle rozboru získaných dat ohledně vystavených faktur týkajících se roku 2010 včetně jejich úhrad k 13. 04. 2012 hradili odběratelé 3 225 vystavených faktur až po jejich splatnosti, což činí přibližně 23 % z celkového počtu 13 863 vydaných faktur krátkodobého charakteru. Nejsou brány v úvahu dlouhodobé pohledávky, ty jsou splatné až v roce 2022. U pohledávek, které byly hrazeny až po jejich splatnosti, docházelo k úhradě v průměru 49 dní po splatnosti. Neuhrazené krátkodobé pohledávky vzniklé v roce 2010, jejichž počet je

⁸ Nejčastější doba splatnosti u vystavených faktur byla zjištěna pomocí excelové funkce MODE, která vrátí modus, nebo-li nejčastěji se vyskytující nebo opakující hodnotu v poli nebo oblasti dat.

153, jsou postupně spláceny odběrateli a některé z nich jsou od roku 2011 soudně vymáhány.

Během roku 2010 u firmy XYZ, a. s. uskutečnilo alespoň jednu objednávku 484 odběratelů, z nichž 28 patří mezi spojené osoby. Vztahů mezi propojenými osobami je hodně využíváno, kdy těchto 28 odběratelů tvořilo přibližně 69 % z celkového součtu nominálních hodnot vydaných faktur vztahujících se k roku 2010. Přibližně polovina z odběratelů spadajících mezi propojené osoby je i zároveň dodavateli firmy. Vzájemné vztahy mezi osobami se započítávají, pokud není možné provést klasický zápočet, jsou prováděny i vícestranné zápočty. Mezi spojenými osobami jsou tedy úzké vztahy a zažitá pravidla, proto není dále podrobně zkoumán průběh úhrad jim vystavených faktur.

Pro bližší představu platební morálky odběratelů, nespádajících mezi spojené osoby, byl proveden rozbor úhrad příslušných vystavených faktur. Zjištěné skutečnosti budou přínosné při návrhu možného systému řízení pohledávek.

Tabulka č. 8: Inkasa vystavených faktur odběratelům nepatřícím mezi spojené osoby a týkajících se roku 2010 podle dob jejich splatností (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2012)

	vystavené faktury [ks]	úhrada do splatnosti		úhrada po splatnosti		stále neuhrazeno [ks]
		počet faktur [ks]	procentní podíl [%] ⁹	počet faktur [ks]	průměrná doba [dny]	
celkový počet vydaných faktur	9 676	7 336	75,82	2 303	42	37
- nulová splatnost	131	131	100,00	0	0	0
- splatnost 1 až 17 dní	1 712	689	40,25	992	67	31
- splatnost 18 až 30 dní	6 688	5 606	83,82	1 078	20	4
- splatnost 31 až 45 dní	521	347	66,60	173	32	1
- splatnost 46 až 60 dní	605	548	90,58	56	47	1
- splatnost 61 až 90 dní	19	15	78,95	4	68	0
- splatnost nad 91 dní	0	0	0,00	0	0	0

Po splatnosti bylo hrazeno 24 % vydaných faktur odběratelů nespádajících mezi spojené osoby, u kterých průměrná doba zpoždění představovala 42 dní.

Více jak polovina pohledávek se splatností 1 až 17 dní byla hrazena odběrateli až po jejich splatnosti, a to v průměru se zpožděním až 67 dní, což lze považovat za

⁹ Procentní podíl faktur uhrazených do splatnosti na celkovém počtu vystavených faktur odběratelům nespádajícím mezi spojené osoby při zohlednění jejich doby splatnosti.

neuspokojivé. Ze zjištěných výsledků lze vyvodit, že za optimální dobu splatnosti je možné považovat 30 dní, kdy bylo přibližně 84 % daných faktur hrazeno do lhůty splatnosti a ty, které byly hrazeny až po splatnosti, byly inkasovány v průměru s 20 denním zpožděním, což s porovnáními s ostatními průměrnými dobami zpoždění je přijatelné. Z porovnání délek dob splatností s jednotlivými odběrateli je patrné, že příslušnému odběrateli je přidělena určitá doba splatnosti. V některých případech dochází k prodloužení dané doby splatnosti, na základě žádosti o prodloužení a následného schválení změny doby splatnosti společností. Z tohoto faktu lze říci, že odběratelé žádající o delší doby splatnosti mají určité finanční potíže, sice většina faktur byla hrazena do doby jejich splatnosti, ale pokud došlo k úhradě až po její splatnosti, tak průměrné doby inkasa pohledávek po splatnosti s delší dobou splatností faktur rostly. Společnost na prodloužení doby splatnosti přistupuje z důvodu udržení příslušného klienta. Z čehož vyplývá, že odběratelé, kterým je poskytován obchodní úvěr na 30 dní, jej využívají spíše jakožto „levné volné finanční prostředky“ nikoliv proto, že by byli ve větší finanční tísní. Daným odběratelům by měla firma věnovat pozornost, protože objem nominálních hodnot faktur tvořil 45 % z celkové sumy nominálních hodnot vydaných faktur osobám nepatřícím mezi spojené osoby.

Pro sestavení návrhu na tvorbu účetních opravných položek k pohledávkám by bylo přínosné zjistit počty úhrad pohledávek po splatnost k odběratelům mimo spojené osoby podle délky prodlení. Níže je uvedena tabulka se zjištěnými výsledky.

Tabulka č. 9: Počet úhrad vystavených faktur roku 2010 odběratelům nepatřících mezi spojené osoby podle délky prodlení (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2012)

	počet faktur	kumulativní podíl v %
úhrady po splatnosti	2 303	x
1 až 17 dní	1328	56,75
18 až 90 dní	676	85,64
91 až 183 dní	176	93,16
184 až 270 dní	55	95,51
271 až 365 dní	35	97,01
366 až 548 dní	33	98,42
nad 548 dní	0	98,42
nehrazené	37	100,00

Nejvíce zpožděných úhrad je provedeno do 17 dní po vypršení doby splatnosti a to přibližně 57 % ze všech úhrad uskutečněných po splatnosti. Do půl roku po splatnosti bylo uhrazeno 93 % všech vydaných faktur, u kterých se odběratelé neřadí mezi spojené osoby dostali do prodlení. Z toho lze odvodit přibližnou pravděpodobnost úhrady pohledávky, u které se dostane odběratel do prodlení. Kdy například u pohledávky, která bude po splatnosti do 183 dní, lze uvažovat pravděpodobnost její úhrady ve výši 93 %. Z výše uvedené tabulky dále vyplývá, že od 549 dní po splatnosti již neproběhly žádné úhrady faktur vystavených v roce 2010 (a to k 13. 4. 2012, k datu stažení účetní sestavy). Lze tedy předpokládat, že přibližná pravděpodobnost neuhrazení pohledávky po splatnosti více než 548 dní bude 100 %.

Faktury vystavené v roce 2010 odběratelům mimo spojené osoby, u nichž od doby splatnosti uplynulo více než 183 dní, jich bylo do 13. 4. 2012 uhrazeno 77 %. Pohledávky vzniklé v roce 2010, které byly splatné před více než 365 dny, jich bylo uhrazeno pouze 47 %. Tyto zjištěné skutečnosti, vypočtené v tabulce níže, mohou sloužit jako podklad pro návrh tvorby opravných položek k pohledávkám.

Tabulka č. 10: Podílu neuhrazených vydaných faktur roku 2010 dle počtu dnů po splatnosti (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2012)

pohledávky po splatnosti	celkový počet faktur	počet faktur		podíl neuhrazených faktur na celkovém počtu [%]
		uhrazené	neuhrazené	
více než 183 dní	160	123	37	23
více než 365 dní	70	33	37	53
více než 548 dní	37	0	37	100

2.2.3 Rozbor stavu pohledávek po splatnosti

Stav pohledávek v aktivech podniku je ovlivněn nejen stanovenou dobou jejich splatnosti, ale i platební morálkou odběratelů, tedy zda odběratelé hradí pohledávky do doby splatnosti či je hradí se zpožděním.

V následující tabulce je zobrazen vývoj stavu pohledávek po lhůtě splatnosti a jejich podíl na celkovém objemu pohledávek z obchodních vztahů.

Tabulka č. 11: Vývoj pohledávek po lhůtě splatnosti a jejich podíl vzhledem k celkovému objemu pohledávek (Zdroj: Vlastní zpracování z dat XYZ, 2009; XYZ, 2011)

	k 31. 12. 2008	k 31. 12. 2009	k 31. 12. 2010
celkový objem pohledávek [tis. Kč] (Brutto)	478 990	840 324	1 500 960
pohledávky po splatnosti [tis. Kč]	275 465	128 560	876 944
podíl pohledávek po splatnosti vzhledem celkovému objemu [%]	57,51	15,30	58,43

Z výše uvedené tabulky lze vidět, že pohledávky po splatnosti na konci roku 2010 tvořily více jak polovinu z celkového objemu pohledávek z obchodních vztahů a to v absolutní výši 876,9 milionů Kč. V roce 2010 byl skoro dvojnásobný stav pohledávek z obchodních vztahů oproti předchozímu roku, k velkému nárůstu došlo zejména v závislosti na vysokém růstu tržeb v důsledku realizace smluv o dílo, jak již bylo zmiňováno výše v textu u vývoje tržeb. Se zvýšením objemu pohledávek se však projevila i horší platební morálka zákazníků, kdy stav pohledávek po splatnosti vzrostl šestinásobně oproti roku 2009.

Nelze opět opomenout i skutečnost, že firma je součástí „skupiny“ propojených osob. K pohledávkám po splatnosti, které existují ke spojeným osobám, se přistupuje rozdílně než k pohledávkám po lhůtě splatnosti za ostatními zákazníky. Rozdíl se vyskytuje například ve tvorbě opravných položek k pohledávkám, blíže se dané problematice věnuje podkapitola Stav opravných položek k pohledávkám. V následující tabulce je uveden vývoj stavu pohledávek po splatnosti k odběratelům, kteří nepatří mezi spojené osoby v letech 2008 až 2010.

Tabulka č. 12: Vývoj stavu pohledávek po splatnosti k podnikům nespádajícím mezi spojené osoby v letech 2008 až 2010 (Zdroj: Vlastní zpracování z dat XYZ, 2009; XYZ, 2011)

	k 31. 12. 2008	k 31. 12. 2009	k 31. 12. 2010
celkový objem pohledávek [tis. Kč] (Brutto)	478 990	840 324	1 500 960
pohledávky po splatnosti [tis. Kč]	275 465	128 560	876 944
- z toho pohledávky k podnikům mimo „skupinu“ [tis. Kč]	48 131	29 022	37 585
podíl pohledávek po splatnosti k odběratelům mimo „skupinu“ vzhledem k celkovému objemu pohledávek [%]	10,05	3,45	2,50

Podíl pohledávek po splatnosti k odběratelům nespádajícím mezi spojené osoby na celkovém objemu pohledávek má v čase klesající trend. V roce 2010 dané

pohledávky po splatnosti již tvořily necelá 3 % z celkového objemu pohledávek, i přesto lze říci, že přibližných 40 milionů není zanedbatelná částka.

Bližší specifikaci struktury stavu pohledávek po lhůtě splatnosti předkládá následující tabulka, v níž jsou objemy pohledávek rozděleny do jednotlivých včas intervalů podle lhůt po splatnosti.

Tabulka č. 13: Vývoj stavu pohledávek po splatnosti rozděleného podle délky doby po splatnosti v tis. Kč (Zdroj: XYZ, 2011)

pohledávky po lhůtě splatnosti v tis. Kč	k 31. 12. 2010	
	ke všem odběratelům	k podnikům mimo spojené osoby
Celkem	876 944	37 585
z toho do 30 dní	146 213	4 051
do 60 dní	111 014	1 271
do 90 dní	161 009	643
do 180 dní	185 270	12 736
do 1 roku	202 846	9 163
do 2 roků	26 869	9 254
nad 2 roky	43 723	467

U problémových pohledávek, které jsou po splatnosti více než 1 rok, je zapotřebí počítat čím dál větším rizikem jejich neuhrazení. Firma XYZ, a. s. by měla hlídat běh promlčecí doby, pokud dané pohledávky ještě soudně nevymáhá. Firma by je měla zavčas přihlásit k soudu, či se je pokusit vymocit i jinou cestou.

2.3 Analýza systému řízení pohledávek

Procesem řízení pohledávek ve firmě XYZ,a.s. se zabývá převážně obchodní úsek ve spolupráci s provozem a ekonomickým úsekem. Před sepsáním obchodní smlouvy je pro obchodní úsek rozhodujícím faktorem z pohledu úhrad, zda se jedná o nového zákazníka nebo stálého zákazníka, popřípadě o odběratele, se kterým firma již v minulosti spolupracovala. Firma od nového zákazníka požaduje zaslání výpisu z obchodního rejstříku a registraci k dani z přidané hodnoty pro získání důvěryhodných základních údajů o příslušné společnosti. Následně obchodní úsek společnosti prověří ekonomickou situaci příslušného nového zákazníka pomocí internetu. Před uzavřením

smlouvy se obě zúčastněné strany dohodnou na konkrétních podmínkách kontaktu, především na ceně, způsobu úhrady, délce splatnosti, dodacích podmínkách. Od svých stálých zákazníků firma požaduje okamžité oznámení změn základních údajů v obchodním rejstříku a daňové registraci.

Sledovaná firma rozděluje odběratele do skupin dle jejich významnosti hodnocené následujícími kritérii:

- teritorium (tuzemsko, evropská unie, ostatní země),
- obrát za předcházejících 12 měsíců vyjádřen v procentech,
- platební morálka v závislosti na průměrném počtu dní prodlení s úhradou,
- obchodní vztahy mezi společnostmi.

Z uvedených kritérií klade firma největší důraz na vztahy mezi společnostmi, dále na výši obrátu a na platební morálku.

Délku splatnosti schvaluje vedoucí obchodního úseku nebo vedení firmy. Tuzemským odběratelům je poskytován obchodní úvěr převážně na dobu 17 dní od data vystavení daňového dokladu (faktury). V případě stálého zákazníka může dojít k prodloužení doby splatnosti na základě jeho požadavku o delší dobu splatnosti uvedeného v objednávce. Obchodní oddělení žádosti a s nimi související délku splatnosti vyhodnotí s ohledem na dlouhodobost spolupráce, na objemu dodávek a solventnosti zákazníka. Zahraničním odběratelům je zpravidla poskytován obchodní úvěr na dobu 30 dnů. Stanovení délky doby splatnosti záleží na dohodě obou zúčastněných stran. Pravidla pro stanovení délky doby splatnosti firma nemá nikde striktně písemně uvedené, jedná se pouze o subjektivní posouzení pověřeného zodpovědného pracovníka.

U nových zákazníků firma požaduje při prvních dvou až třech objednávkách platbu předem. Záloha je dále vyžadována u některých zahraničních odběratelů.

Limity dodavatelského úvěru pro jednotlivé odběratele nemá firma stanoveny, závisí pouze na rozhodnutí vedení firmy.

Společnost zákazníkům neposkytuje **skonto** za včasnou úhradu pohledávky, i když se jedná o jednu z možností jak urychlit inkaso.

Firma ve většině obchodních smluv uvádí výši **úroku z prodlení**. Úrok z prodlení stanovuje i ve vydaných fakturách, avšak pokud není zároveň zahrnut v příslušné smlouvě, k jeho stanovení výši se nepřihlíží. Dostane-li se dlužník do

prodlení s úhradou faktury a úrok z prodlení není určen ve smlouvě, může jej firma požadovat ve výši určené předpisy občanského práva. Jiné **sankce** firma stanovuje jen výjimečně. Pro zákazníka uvedené prostředky fungují spíše jako pohrůžka, firma je fakturuje a vymáhá jen zřídka.

Doložka o výhradě vlastnického práva bývá uváděna převážně pouze na vystavených fakturách, což však není oboustranný právní akt, a proto podle § 445 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku dané prohlášení je právně neúčinné.

Firma k zajištění svých pohledávek nevyužívá směnky, dokumentárního akreditivu, ručení, zástavního práva ani pojištění pohledávek.

Používané druhy zajišťovacích opatření pohledávek jsou závislé na obchodním vztahu se zákazníkem, především na jeho významnosti.

Ke konci roku 2010 začala firma využívat **faktoring** jak u pohledávek za tuzemskými tak i za zahraničními odběrateli. U bankovní společnosti firma využívá zejména bezregresní formu faktoringu a v menší míře regresní. Forfaiting ve firmě není využíván.

Pracovníci obchodního oddělení sledují saldo pohledávek z obchodních vztahů prostřednictvím informačního systému firmy XYZ, a.s., do kterého mají možnost denně nahlížet. O úhradách pohledávek je obchodní úsek každý pracovní den informován prostřednictvím bankovních výpisů z účtů společnosti, které obdrží z ekonomického úseku. Úkolem jednotlivých obchodníků je uzavřít kontrakt a v případě, kdy se stane problémovou pohledávkou, starají se o její vymáhání. Jejich peněžní ohodnocení se odvíjí od počtu uzavřených zakázek. **Odpovědnost** a kompetence za úhradu pohledávky do splatnosti jim není stanovena.

Pokud je pohledávka po splatnosti pět až deset dní, **urgují platbu telefonicky**. Jestliže zákazník na základě této upomínky pohledávku stále neuhradí, jsou mu zaslány nejvýše tři **písemné upomínky** prostřednictvím e-mailu nebo poštou s přibližným odstupem dvaceti dní. Po stálém nezaplacení pohledávky po 40 až 60 dnech firma přestává příslušnému zákazníkovi expedovat do doby, než je pohledávka uhrazena.

Pokud je odběratel ochotný své závazky po splatnosti řešit, i když momentálně má finanční problémy, je firma ochotná nabídnout postupné splácení formou **splátkového kalendáře**. Dlouhodobě neuhrazené pohledávky jsou na základě pokynu vedení společnosti předány na právní oddělení k **soudnímu vymáhání**.

Níže v tabulce je uveden přehled opatření, které lze využívat v procesu řízení pohledávek s vyjádřením, zda příslušný nástroj firma využívá či ne.

Tabulka č. 14: Stručný přehled využívaných i nevyužívaných nástrojů firmou při řízení pohledávek

Název opatření		nevyužívá	využívá
Zjišťování informací o odběratelích	nových		X
	stálých		X
Zajištění pohledávek	smluvní pokuta		X
	úrok z prodlení		X
	výhrada vlastnického práva		X
	záloha		X
	směnka	X	
	dokumentární akreditiv	X	
	pojištění pohledávek	X	
	faktoring		X
	forfaiting	X	
	ručení	X	
	bankovní záruka	X	
	zástavní právo	X	
Řešení problematických pohledávek	urgence platby		X
	postoupení pohledávky		X
	zadržovací právo	X	
	inkasní agentura	X	
	soudní vymáhání pohledávek		X

I když dělení odběratelů pro stanovení jejich významnosti lze považovat za dostatečné, následující kroky v procesu řízení pohledávek mají nedostatky, kdy by mohla firma lépe a více využívat možností pro prevenci vzniku zpoždování inkasa pohledávek či případně vzniku problémových pohledávek.

2.4 Tvorba a stav opravných položek

Tvorbě opravných položek k pohledávkám na konci kalendářního roku (účetního období) předchází inventarizace pohledávek, kterou firma XYZ, a. s. provádí podle platných českých právních předpisů. Skutečný stav pohledávek ověřuje písemným potvrzením od jednotlivých odběratelů. Následně stav pohledávek zjištěný dokladovou inventurou je porovnáván s údaji uvedenými v účetnictví firmy. V případě nesouladu skutečného stavu pohledávek se stavem pohledávek v účetnictví se firma XYZ, a. s. snaží okamžitě daný rozdíl vyřešit. Nejčastější příčinou nesouladu bývá rozdílné spárování plateb s fakturami, nezaevidovaná faktura u odběratele.

Po inventarizaci pohledávek a opravách případných rozdílů z inventarizace firma XYZ, a. s. vyčlení pohledávky po lhůtě splatnosti a následně posuzuje, zda je pohledávka riziková a lze k ní tvořit opravnou položku. Tvorbu opravných položek k pohledávkám firma nemá stanovenou v interní směrnici.

Firma XYZ, a. s. při tvorbě opravných položek k pohledávkám vychází ze zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů a zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Opravné položky jsou vytvářeny u pohledávek po lhůtě splatnosti k odběratelům, kteří nepatří mezi spojené osoby a to jen v případě pokud splní zákony stanovené podmínky pro daňovou uznatelnost. K pohledávkám po lhůtě splatnosti ke spojeným osobám nejsou vytvářeny opravné položky, i když už jsou delší dobu po splatnosti, jelikož je společnost nepovažuje za rizikové. Průběžně vznikají obchodní vztahy, které se vzájemně započítávají nebo hradí finančně. Tvorbu opravných položek k pohledávkám ke spojeným osobám po firmě XYZ, a. s. nepožaduje ani auditorská společnost, neboť jí jsou známy veškeré vazby mezi podniky.

Firma XYZ, a. s. tvoří pouze zákonné opravné položky nikoli účetní, přičemž daný postup není z hlediska účetních předpisů zcela správný. Jak bylo již uvedeno v teoretické části, povinností účetní jednotky je podávat věrný a poctivý obraz o její finanční situaci a v rámci dodržení zásady opatrnosti při oceňování majetku by měla být hodnota u rizikových pohledávek snížena vytvořením účetních opravných položek.

3 VLASTNÍ NÁVRHY ŘEŠENÍ

Při sestavování návrhu řešení se vychází z předešlé stručné analýzy pohledávek z obchodních vztahů, systému jejich řízení a tvorby opravných položek k pohledávkám.

3.1 Návrh řešení systému řízení pohledávek

Firma by měla mít snahu o zlepšení systému řízení pohledávek, protože v pohledávkách z obchodních vztahů má vázán značný objem finančních prostředků, kdy přibližně 47 % celkového stavu aktiv firmy v roce 2010 bylo tvořeno pohledávkami z obchodních vztahů. Nedostatek finančních prostředků, který je způsoben zejména pozdními úhradami faktur odběrateli firma eliminuje pomocí krátkodobých finančních výpomocí a revolvingového úvěru, tím jí však vznikají nadbytečné náklady v podobě úroků a poplatků za úvěr. Díky vzniklým nedobytným pohledávkám firma ztrácí přímo vynaložené náklady. Navíc musí být i z příslušné pohledávky finančnímu úřadu odvedeno DPH a zaplacená případná daň z příjmů. Zároveň firma přichází o marži. Proto firmě doporučuji přístup k řízení pohledávek zlepšit.

Během rozboru systému řízení pohledávek uplatňovaného ve firmě XYZ, a. s. byly zjištěny následující nedostatky:

- vysoký podíl stavu pohledávek po splatnosti vůči celkovému stavu pohledávek z obchodních vztahů,
- dlouhá doba od konce splatnosti neuhrazené pohledávky do jejího předání na právní úsek,
- malé využívání možných nástrojů na zajištění pohledávek nebo jejich neúplné právní ošetření,
- neexistence stanovení pravidel vymáhání pohledávek a určení zodpovědnosti a kompetence zaměstnanců.

Odstraněním zmiňovaných nedostatků a možnými opatřeními pro zlepšení systému řízení pohledávek se věnují následující podkapitoly.

3.1.1 Návrhy preventivních opatření

3.1.1.1 Zálohy

Firma XYZ, a. s. vyžaduje zálohové platby u nových zákazníků a u některých zahraničních odběratelů. Záloha je považována za nejúčinnější opatření předcházející vzniku pohledávek po splatnosti, proto firmě doporučuji častější požadování zálohových plateb, které by zajistily alespoň částečné pokrytí vynaložených nákladů. Částečnou úhradu předem by měla firma vyžadovat také zejména rizikově jevících se zakázek a u zakázek vyšších hodnot, např. při překročení částky 600 tisíc Kč. Bohužel dané opatření může některé odběratele odradit.

3.1.1.2 Výhrada vlastnického práva

Možnost zajištění pohledávky výhradou vlastnictví je sice firmou využívána, avšak není vždy právně platná. V případě, kdy firma uvede ustanovení, že vlastníkem věci bude stále prodávající, a to až do rozhodného okamžiku přechodu vlastnictví, tj. do úplného zaplacení kupní ceny, pouze ve faktuře a nikoli zároveň ve smlouvě, nemá daná doložka žádnou právní váhu. Doložku o výhradě vlastnictví je nutné uvádět vždy v kupní smlouvě, aby s ní byl zákazník obeznámen. Zákazníky by dané ustanovení v platné kupní smlouvě mělo donutit uhradit fakturu včas, jinak by jim zboží či výrobky mohly být odebrány. Případné výrobky získané zpět může firma prodat jinému zákazníkovi.

3.1.1.3 Smluvní pokuta

Ke zmírnění vzniklé škody při pozdním odběru hotového materiálu kupujícím využívá firma XYZ a. s. smluvní pokutu. Dané opatření je pro firmu výhodné. Namíste je však upozornit na skutečnost, že zaplacená smluvní pokuta automaticky pokrývá veškerou vzniklou škodu, proto by bylo v jejich vlastním zájmu ve smlouvě vždy také sjednat dohodu, že zaplacením smluvní pokuty není dotčeno jejich právo na náhradu škody způsobenou porušením smluvní povinnosti kupujícího.

3.1.1.4 Smluvní úroky z prodlení

Při rozboru řízení pohledávek bylo zjištěno, že firma výši úroků z prodlení sice ve smlouvách uvádí, ale po zákazníkovi je požaduje jen výjimečně. Díky tomuto však časem ujednání ztratí svoje opodstatnění. Jako zastrašovací prostředek bude působit jen na nové zákazníky. Častější fakturací úroků z prodlení lze očekávat snížení množství uhrazených pohledávek se zpožděním.

Výše úroku z prodlení vypočtená podle nařízení vlády č. 142/1992 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, které bylo s účinností od 1. července 2010 novelizováno nařízením vlády č. 33/2010, činí ročně 7,75 % od 1. 7. 2010 do současnosti. Denní sazba úroku z prodlení je ve výši 0,021 %. Firma musí rozlišovat u uzavírání smluv, jakým zákonem se vztah mezi subjekty má řídit. Pokud se bude jednat o smlouvu uzavřenou s běžným občanem, výše úroku z prodlení je limitována (omezena) částkou určenou nařízením vlády č. 142/1992 Sb. Řídí-li se ale smlouva obchodním zákoníkem, výše smluvního úroku z prodlení je omezena pouze ustanovením § 265 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, z kterého vyplývá, že musí být dodrženy zásady dobrých mravů a poctivého obchodního styku. Definice dobrých mravů zákon nezná a bude vždy záležet na rozhodnutí soudu, zda konkrétní ujednání je či není v rozporu s dobrými mravy.

3.1.1.5 Dokumentární akreditiv

Použití dokumentárního akreditivu věřiteli (dodavatel) přináší vysokou jistotu zaplacení při splnění akreditivních podmínek (předání stanovených dokumentů), protože pohledávka vznikne za bankou místo za odběratelem. Firmě doporučuji využívat daný zajišťovací prostředek při obchodování se státy mimo Evropskou unii, u zemí s nestabilní ekonomikou a politikou, zejména za odběrateli, se kterými nemají dlouhodobé obchodní styky a pokud se jedná o pohledávku na vyšší částku. Vzhledem k výši nákladům by hodnota pohledávky měla být alespoň 500 tisíc Kč.

Nevýhodou použití akreditivu je administrativně náročnější a firmě vzniknou také nemalé náklady ve výši účtovaného poplatku bankou. Pro zjištění výše nákladů spojených s akreditivem byly porovnány sazebníky poplatků čtyř bank – ČSOB, HSBC, GE Money bank, Komerční banka, jejichž služeb firma využívá. Tabulka se základními poplatky souvisejícími s dokumentárním akreditivem exportním (dodavatelským) je

uvedena v příloze č. 1. Z porovnání poplatků vyplývá, že nejlevnější bankou pro využití dokumentárního akreditivu je Komerční banka.

3.1.1.6 Skonto za dřívější platbu

Firma v současné době skonto za dřívější platbu vůbec nepoužívá. Přibližně 28 % pohledávek vzniklých v roce 2010 bylo hrazeno až po jejich splatnosti. Díky těmto pozdním úhradám musí společnost řešit problémy plynoucí z nedostatku finančních zdrojů využíváním krátkodobých finančních výpomocí, revolvingového úvěru a faktoringu. Přičemž používání skonta by mohlo být také efektivní. Díky skontu by pobídla zákazníky k rychlejší úhradě jejich závazků. Mohla by tak docílit okamžité získání finančních prostředků a možnost využití skonta by mohla vést ke zvýšení poptávky po produkci firmy.

Z rozboru podnikových dat pohledávek vzniklých v roce 2010, včetně jejich úhrad vyplývá, že přibližně 16 odběratelů část svých závazků hradilo do sedmi dní po vystavení faktury, u kterých byla splatnost minimálně 17 dní. V úvahu nejsou bráni odběratelé, kteří platili pohledávky spíše po splatnosti a výjimečně před splatností nebo ti, kteří od firmy měli méně jak tři zakázky. Lze předpokládat, že kdyby měli odběratelé možnost získat slevu za dřívější úhradu, byli by motivováni své závazky splácet častěji před splatností. Dle průzkumu provedeného na internetu ohledně poskytované výše skonta různými společnostmi byla zjištěna nejpoužívanější výše skonta 2 %. Pravděpodobně se jedná o výši skonta, která je pro odběratele již zajímavá a pro dodavatele únosná. Firmě navrhuji systém skonta následovně: ve smlouvě i faktuře (daňovém dokladu) by uvedla platební podmínku 2/7, netto XX (zde firma doplní délku doby splatnosti). Pro odběratele to znamená, že pokud uhradí fakturu do 7 dní od jejího vystavení, má nárok na skonto ve výši 2 % z celkové ceny faktury. Odběratel by uhradil celou hodnotu faktury a případné skonto by bylo vypořádáno vystavením opravného daňového dokladu zákazníkovi ve výši skonta.

Skonto doporučuji využívat u skupiny méně významných zákazníků, kteří nedluží úhrady jiných faktur po splatnosti. Oznámení možnosti využívání existence skonta uvede firma prostřednictvím svých internetových stránek se stanovením podmínek poskytnutí a dále při telefonickém hovoru obchodního zástupce firmy

se zákazníkem splňujícím podmínky. Zavedení a využívání skonta by nemělo být pro firmu administrativně a časově náročné.

3.1.1.7 Faktoring

Firma XYZ, a. s. u některých vybraných zákazníků začala na ke konci roku 2010 postupovat krátkodobé pohledávky před lhůtou splatnosti (faktoring) ve spolupráci s bankovní společností. Faktoring působí i jako zajišťovací prostředek pohledávek. Pokud by výše navrhaná opatření zajištění nebyla dostatečně účinná a nezajistila stabilní tok peněžních prostředků, doporučuji firmě zařazení zákazníků, kteří splní podmínky bezregresního faktoringu. Na faktora přechází riziko neuhrazení pohledávky odběratelem. Možností poskytnout zákazníkům prodloužené platební lhůty lze očekávat zlepšení konkurenceschopnosti. Kromě zajištění pohledávek, bude mít společnost k dispozici okamžitě finanční prostředky. Uvolněné finanční prostředky firma může použít pro krytí provozních nákladů firmy.

3.1.1.8 Ostatní zajišťovací prostředky

V současné době firma pohledávky nepojišťuje, protože **pojištění** pohledávek není moc výhodné. Rizikovou pohledávku žádná pojišťovna nepojistí.

Forfaiting firmě také nedoporučuji začít využívat, protože vzhledem k podmínkám a situaci ve firmě, je pro ně výhodnější faktoring, který začala užívat. U forfaitingu se smlouva uzavírá pouze na jeden určitý kontrakt, většinou vyšší hodnoty a pohledávka musí být zajištěna.

Při uzavírání smluv firma nevyžaduje žádnou z forem **ručení** a neuplatňuje **zástavní právo**. Pro firmu by nebylo vhodné se k těmto prostředkům v budoucnu uchýlovat.

3.1.1.9 Návrhy opatření při vymáhání pohledávek

Ze zjištěných informací ohledně systému řízení pohledávek lze shledat proces získávání informací o odběratelích a jejich následné rozdělení za vyhovující. Strategii firmy pro zvýšení tržeb je poskytování delší doby splatnosti. Pokud je tedy firma benevolentní při stanovení doby dodavatelského úvěru, měla by být důsledná a striktní

v případě opoždění platby. Proces vymáhání pohledávek jí navrhuji urychlit a určit odpovědné osoby a jejich kompetence.

Firmě doporučuji následný postup vymáhání pohledávek po splatnosti, který má být v kompetenci příslušného obchodního pracovníka, který kontrakt uzavřel:

- 5 dní po splatnosti – telefonický kontakt se zákazníkem za účelem zjištění důvodu nesplacení faktury v termínu splatnosti. Dohodnutí náhradního termínu splacení v co nejkratší době.
- 14 dní po splatnosti – druhá telefonická upomínka se snahou přimět dlužníka k zaplacení. Stanovení konkrétního termínu v krátké době, protože už jednou mu byla platba posunutá.
- 21 dní po splatnosti – zaslání písemné upomínky, která je již formálním upomenutím s žádostí o urychlené uhrazení všech splatných závazků a upozornění o přerušení dalších dodávek na úvěr.
- 28 dní po splatnosti – ukončení dodávek na úvěr.
- 35 dní po splatnosti – druhá písemná upomínka zasláná dlužníkovi doporučeně. Upozornění na fakturaci úroků z prodlení a na případné zveřejnění v seznamu dlužníků.
- 50 dní po splatnosti – třetí písemná upomínka, která je již poslední písemnou upomínkou, má charakter pokusu o smír a formální žádosti o navržení reálného splátkového kalendáře. Upomínka musí být poslána doporučenou poštou.

Pokud zákazník neuhradí fakturu v nově sjednaném termínu, jsou veškeré potřebné doklady související s pohledávkou na základě pokynu vedení společnosti předány právnímu oddělení, kde podle charakteru dlužníka a pohledávky zvolena možnost podání žaloby pro neplacení nebo návrh na exekuci.

Předem stanovený postup vymáhání pohledávek by měl zabránit pracovníkovi v možných chybných rozhodnutích učiněných pod tlakem v okamžiku, kdy je třeba určit další postup vůči zákazníkovi při vymáhání pohledávky, avšak by se nemělo jednat o slepé aplikování naprosto stejného postupu na každou pohledávku.

Vymáhání pohledávky má mít na starosti obchodní pracovník, který příslušný kontrakt uzavřel a má být za něj zodpovědný. Peněžní odměna obchodních pracovníků se bude odvíjet od úhrady příslušné pohledávky. Obchodníci tak budou více

motivováni, aby jimi uzavřený kontrakt dovedli až do konce, tj. do uhrazení. Odměna obchodníka by zahrnovala základní výši mzdy, ke které by byly přičteny prémie (odměny) podle výše a počtu uzavřených kontraktů, které jsou i zaplacený.

3.2 Návrh řešení tvorby opravných položek k pohledávkám

Tvorba opravných položek k pohledávkám k 31. 12. 2010 není v souladu s § 7 zákona č. 563/1991 Sb. o účetnictví. Není zcela zobrazen věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky, protože firma XYZ, a. s. vytváří opravné položky pouze ve výši zákonných opravných položek, dle zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, a tím dostatečně nesnižuje hodnotu pohledávek po splatnosti o riziko jejich neuhrazení.

Firma XYZ, a. s. by měla zohlednit rizikovost nesplacených pohledávek z obchodních vztahů tvorbou účetních opravných položek, a tím by zobrazovala svůj věrný a poctivý obraz a její účetnictví by bylo v souladu se zákonem o účetnictví.

Z materiálů firmy XYZ, a. s. je zjevné, že nesplacené pohledávky za spojenými osobami nejsou rizikové, protože došlo k jejich úhradě, i když občas s delším zpožděním. Je zapotřebí, aby společnost vyjádřila skutečnou rizikovost nedobytnosti pohledávek k odběratelům mimo spojené osoby, protože u nich si společnost nemůže být jistá jejich úhradou.

Je nutné stanovit výši opravných položek k pohledávkám v závislosti na uplynulé době po jejich splatnosti, aby co nejlépe odrážely riziko jejich nedobytnosti. Z rozboru úhrad vystavených faktur nepropojeným osobám týkajících se roku 2010 uvedenému v tabulce č. 9 a tabulce č. 10 vyplývá, že pohledávky po splatnosti více jak rok a půl zůstávají stále neuhrazené (a to k 13. 4. 2012, kdy byla data stažena z účetního systému firmy XYZ, a. s.), z toho lze vyvodit, že pravděpodobnost neuhrazení pohledávky po více jak 548 dnech je 100 %, proto doporučuji pro příslušné pohledávky tvořit opravné položky ve výši 100 %. Z výpočtů dále vyplývá, že u pohledávek, které byly po splatnosti déle jak 183 dní, lze odvodit přibližně 25% pravděpodobnost jejich neuhrazení, z toho důvodu navrhuji tvořit opravné položky v této výši. Z rozboru pohledávek po splatnosti více jak rok lze odvodit pravděpodobnost jejich neuhrazení přibližně na 55 %, protože pouze necelá polovina těchto pohledávek byla uhrazena.

K pohledávkám více jak 365 dní po splatnosti by se měly tedy tvořit opravné položky ve výši 55 %.

Firma XYZ, a. s. by měla pověřit vytvořením vnitřní směrnice na tvorbu opravných účetních položek hlavní účetní, která bude za tvorbu opravných položek zodpovědná. Navrhuji následující režim tvorby opravných položek:

K rozvahovému dni budou tvořeny účetní opravné položky k neuhrazeným pohledávkám, u kterých od konce jejich sjednané lhůty platnosti uplynulo více než:

- a) 183 dní, ve výši 25 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- b) 365 dní, ve výši 55 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky,
- c) 548 dní, ve výši 100 % neuhrazené rozvahové hodnoty pohledávky.

Pokud by byla aplikována výše navrhovaná směrnice pro tvorbu účetních opravných položek pro účetní období končící k 31. 12. 2010, byly by vytvořeny opravné položky následovně:

- u pohledávek více než 183 dní po splatnosti ve výši 309 490 Kč,
- u pohledávek více než 365 dní po splatnosti ve výši 3 789 436 Kč,
- u pohledávek více než 548 dní po splatnosti ve výši 656 177 Kč.

Zákonné opravné položky byly ve firmě stanoveny dle § 8a, § 8c zákona č. 593/1992 Sb., o daních příjmů, následovně:

- u pohledávek s nominální hodnotou do 200 000 Kč,
 - která je po splatnosti více než 6 měsíců v částce 148 541 Kč,
- u pohledávek s nominální hodnotou do 30 000 Kč,
 - která je po splatnosti více než 12 měsíců v částce 67 393 Kč.

V roce 2010 nebyly podány k soudnímu vymáhání žádné problémové pohledávky. Podkladem pro tvorbu opravných položek byly použity data z firmy zaznamenávající pohledávky po splatnosti, ze kterých vycházely při tvorbě zákonných opravných položek. Stav pohledávek po splatnosti k 31. 12. 2010 upravený o úhrady, které proběhly do 30. 4. 2011, v době před auditem a před sestavením účetní závěrky. Firma využívá odkladu doby pro odevzdání daňového přiznání. Vzhledem k tomu, že některé z pohledávek po splatnosti byly uhrazeny na začátku roku 2011, do doby než byla sestavována účetní závěrka, dané pohledávky nejsou považovány za rizikové, proto k nim nebyly tvořeny opravné položky. Seznam pohledávek pro tvorbu opravných

položek včetně k nim vytvořených opravných položek účetních i zákonných a rozdílů mezi nimi je uveden v příloze č. 2.

Účetní opravné položky by byly tvořeny k 98 neuhrazeným pohledávkám, kdy celková hodnota vytvořených opravných účetních položek by činila 4 755 103 Kč. Zákonné opravné položky byly vytvořeny v celkové výši 215 934 Kč, tato hodnota nákladů je daňově uznatelná. Rozdíl mezi účetními a zákonnými opravnými položkami představoval 4 539 170 Kč, jedná se o daňově neuznatelný náklad. O danou hodnotu by byl ponížen výsledek hospodaření příslušného účetního období. I přes provedení úpravy hospodářského výsledku firmy XYZ, a. s. o vypočtenou výši opravných položek, společnost stále vykazuje zisk, protože její zisk před úpravou činil 124 milionů. Výši základu daně pro výpočet daně z příjmů stanoveného za rok 2010 by tato hodnota nijak neovlivnila. Pokud bude firma v následujících období tvořit účetní opravné položky, je nutné základ daně pro výpočet daně z příjmů vždy upravit o rozdíl hodnot účetních a zákonných opravných položek.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo na základě zhodnocení systému řízení pohledávek ve vybraném podniku doporučit k zjištěným nedostatkům možná opatření na zlepšení stávající situace v péči o pohledávky, které by měla vést ke snížení množství pohledávek po splatnosti a s nimi spojených negativních dopadů na chod společnosti. Dále po posouzení zpracování evidence pohledávek po splatnosti v účetnictví navrhnout režim tvorby opravných položek.

V podniku tvoří stav pohledávek z obchodních vztahů značnou část celkového stavu aktiv v rozvaze, proto by jim měl podnik věnovat náležitou pozornost. V podniku byly identifikovány nedostatky při prevenci vzniku rizikových pohledávek, obzvláště ve využívání zajišťovacích prostředků, kdy jsou používány v malé míře či vůbec, nebo některá z nich, nemají žádnou právní váhu, protože nejsou používány zcela v souladu s právními předpisy.

Podniku bylo doporučeno do smluv doplnit o ujednání smluvních pokut, smluvních úroků z prodlení, výhrady vlastnického práva, dále od zákazníků častěji požadovat zálohy, avšak některé odběratele může platba předem od uzavření kontraktu odradit. Pokud by po zavedení těchto minimálně nákladných opatření nedošlo k dostatečnému zlepšení platební morálky odběratelů a tok peněžních prostředků by byl stále nestabilní, bylo podniku navrženo zaměřit se na rozšíření bezregresní formy faktoringu u banky, která jim již faktoringové služby poskytuje. Smluvní podmínky faktoringu, které jsou stanoveny individuálně pro podnik, lze považovat za výhodné. Je méně nákladný, než když by u téhož objemu pohledávek, které byly postoupeny, bylo využito skonto za dřívější platbu. Skonto i dokumentární akreditiv by měl podnik nabízet odběratelům, kteří nebudou vhodní k postoupení faktorovi, když se nebude jednat o dlouhodobou spolupráci.

Obchodníci jsou benevolentnější při stanovování doby poskytovaného dodavatelského úvěru, jedná se totiž o jednu z možností uplatňovaných strategie podniku k udržení stálých zákazníků, proto by mělo být vymáhání problémové pohledávky prováděno o to více důsledně a striktně. Jednotliví obchodníci mají na starosti vymáhání problémové pohledávky související s kontraktem, který uzavřeli, ale nejsou odpovědní a sankciovaní za nevymožení pohledávky, proto nejsou při vymáhání

dostatečně důslední. Podniku bylo doporučeno obchodníky ohodnocovat v závislosti na výši a počtu uzavřených kontraktů, které byly zároveň i uhrazeny.

Dalším z navrhovaných opatření byla změna ve tvorbě opravných položek k pohledávkám. Podnik tvořil pouze zákonné opravné položky, čímž vedení účetnictví nebylo v souladu s účetními právními předpisy. Předložený návrh na tvorbu účetních opravných položek by měl zajistit podání věrného a poctivého obrazu finanční situace podniku.

Předložená řešení by mohla vést ke snížení průměrného stavu pohledávek z obchodních vztahů, snížení stavu pohledávek po splatnosti a snížení nákladů na jejich vymáhání. Mělo by dojít ke zlepšení toku finančních prostředků do podniku a tedy i ke zlepšení její platební schopnosti. Disponibilní peněžní prostředky by mohl podnik použít nejen na úhradu svých splatných závazků, ale i na modernizaci výrobního zařízení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. 2012. *Měnová politika: Měnově politické nástroje*. [online]. ©2003-2012 [cit. 2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/>

České účetní standardy pro podnikatele.

ČSOB. 2012. *Sazebník pro právnické osoby a fyzické osoby – podnikatele ve znění k 1. 5. 2012*. [online]. [cit. 2012-5-25]. Dostupné z: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/Sazebniky/Stranky/Sazebnik-pro-pravnicke-osoby-a-fyzicke-osoby-podnikatele.aspx#g>>

DOLEČEK, Marek. 2009. *Pohledávky* [online]. 28.04.2009 [cit. 2011-10-22]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-konech/pohledavky-opu/1000818/51671/>>

DRBOHLAV, Josef., POHL Tomáš. 2011. *Pohledávky z právního, účetního a daňového pohledu*. 3. vyd., aktualizované a doplněné. Praha: Wolters Kluwer ČR. 244 s. ISBN 978-80-7357-599-1.

FÍŠEROVÁ, Eva a kol. 2009. *Abeceda účetnictví pro podnikatele*. 7. vyd. Jihlava: ANAG. 455 s. ISBN 978-80-7263-522-1.

GE Money Bank. 2012. *Sazebník poplatků za produkty a služby pro právnické osoby a fyzické osoby podnikatele platný od 1. 4. 2012*. [online]. © 2001-2012. [cit. 2012-5-25]. Dostupné z: <<http://www.gemoney.cz/ge/cz/2/zakaznický-servis/sazebniky-poplatku?docid=282>>

HLAVÁČ, Petr. 2006. *Jak vám může posloužit faktoring nebo forfaiting?* [online]. 22.6.2006, 2011 [cit. 2011-11-11]. Dostupné z: <<http://www.mesec.cz/clanky/jak-vam-muze-poslouzit-faktoring-nebo-forfaiting/>>

HSBC Bank. 2012. *Sazebník poplatků pro podnikové klienty*. [online]. [cit. 2012-5-25]. Dostupné z: <<http://www.hsbc.cz/1/2/cze/cs/business/about-us/download-centre>>

JINDRÁK, Jaroslav. 2008. *Sbírka souvztažností k účtům směrné účtové osnovy se vzorovou účtovou osnovou s opravami pro rok 2008: příručka pro účetní a jiné ekonomické pracovníky*. Olomouc: ANAG. 320 s.

KISLINGEROVÁ, Eva a kol. 2007. *Manažerské finance*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck. 745 s. ISBN 978-80-7179-903-0.

Komerční banka. 2012. *Sazebník a úrokové sazby. Dokumentární platby*. [online]. [cit. 2012-5-25]. Dostupné z: <<http://www.sazebnik-kb.cz/cs/podniky/uvery/dokumentarni-platby.html>>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. 2012. *Obchodní rejstřík a Sbírka listin*. [online]. 2010, 2012 [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <<http://www.justice.cz>>

Nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroku z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku ze dne 15. července.

PILÁTOVÁ, Jana, RICHTER Jaroslav. 2011. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi*. 2. vyd. Olomouc: ANAG. 119 s. ISBN 978-80-7263-678-5.

RYNEŠ, Petr. 2007. *Podvojně účetnictví a účetní závěrka*. Olomouc: ANAG. 927 s. ISBN 978-80-7263-368-5.

ŠIMAN, Josef, PETERA, Petr. 2010. *Financování podnikových subjektů: teorie pro praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck. 192 s. ISBN 978-80-7400-117-8.

VONDRÁKOVÁ, Alena a kol. 2011. *Vymáhání pohledávek*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 896 s. ISBN 978-80-7357-686-8.

VOZŇÁKOVÁ, Iveta. 2004. *Efektivní řízení pohledávek*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing. 124 s. ISBN 80-247-0770-5.

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví ze dne 6. listopadu 2002.

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ze dne 1. ledna 2001.

XYZ. 2009. *Výroční zpráva 2008*. XYZ: XYZ.

XYZ. 2010. *Vnitřní organizační směrnice*. XYZ: XYZ.

XYZ. 2011. *Výroční zpráva 2010*. XYZ: XYZ.

XYZ. 2012. *Soubor z účetního informačního systému: Otevřené položky – pohledávky*. XYZ: XYZ.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ze dne 5. listopadu 1991.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ze dne 26. února 1964.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ze dne 20. listopadu 1992.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty ze dne 1. května 2004.

Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů ze dne 20. listopadu 1992.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích ze dne 5. prosince 1991.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ze dne 12. prosince 1991.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Prodej výrobků v roce 2010 dle teritorií	39
Graf č. 2: Vývoj tržeb za prodej vlastních výrobků, služeb a zboží v letech 2007 až 2010	41

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Organizační struktura společnosti	40
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Přehled výnosů a nákladů v letech 2007 až 2010 v tis. Kč	42
Tabulka č. 2: Průměrný přepočtený počet zaměstnanců a produktivita z přidané hodnoty v letech 2007 až 2010	43
Tabulka č. 3: Stavby (NETTO) položek rozvahy k 31. 12. roku 2008 až 2010 v tis. Kč	44
Tabulka č. 4: Vývoj celkové zadluženosti v letech 2007 až 2010	45
Tabulka č. 5: Vývoj čistého pracovního kapitálu v letech 2007 až 2010	45
Tabulka č. 6: Vývoj doby obratu krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů a krátkodobých závazků z obch. vztahů v letech 2008 až 2010	46
Tabulka č. 7: Struktura vydaných faktur vztahujících se k roku 2010 podle jejich dob splatností.....	48
Tabulka č. 8: Inkasa vystavených faktur odběratelům nepatřícím mezi spojené osoby a týkajících se roku 2010 podle dob jejich splatností.....	49
Tabulka č. 9: Počet úhrad vystavených faktur roku 2010 odběratelům nepatřících mezi spojené osoby podle délky prodlení	50
Tabulka č. 10: Podílu neuhrazených vydaných faktur roku 2010 dle počtu dnů po splatnosti.....	51
Tabulka č. 11: Vývoj pohledávek po lhůtě splatnosti a jejich podíl vzhledem k celkovému objemu pohledávek	52
Tabulka č. 12: Vývoj stavu pohledávek po splatnosti k podnikům nespádajících mezi spojené osoby v letech 2008 až 2010	52
Tabulka č. 13: Vývoj stavu pohledávek po splatnosti rozděleného podle délky doby po splatnosti v tis. Kč	53
Tabulka č. 14: Stručný přehled využívaných i nevyužívaných nástrojů firmou při řízení pohledávek.....	56

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Srovnání základních poplatků spojených s využitím exportního dokumentárního akreditivu	76
Příloha č. 2: Seznam pohledávek pro tvorbu opravných položek.....	77

Příloha č. 1: Srovnání základních poplatků spojených s využitím exportního dokumentárního akreditivu (Zdroj: Vlastní zpracování dat z ČSOB, 2012; HSBC, 2012; GE Money Bank, 2012; Komerční banka, 2012)

	ČSOB	HSBC Bank	GE Money Bank	Komerční banka
Registrace akreditivu	1 500,-	1 500,-	x	x
Výplata akreditivu včetně přezkoumání	0,3%, min. 1 500,-	0,3%, min. 3 000,-	0,3%, min. 1 500,-	0,3%, min. 1 000,-
Předavízo	x	1 000,-	500,-	x
Avizování	0,2%, min. 1 500,-	0,2 %, min. 3 000,-	0,2%, min. 1 000,-	0,2%, min. 1 000,-
Potvrzení	0,2%, min. 1 500,- + riziková přírážka	0,3% za 1. čtvrtletí; 0,1% za každý započatý měsíc	individuálně, min. 1 500,-	individuálně, min. 1 500,-
Převod akreditivu	0,2% z převáděné částky, min. 1 500,-	0,5% z převáděné částky	0,2% z převedené částky, min. 1 000,-	0,15% z převedené částky, min. 2 000,-
Změna/zrušení akreditivu (mimo zvýšení)	1 500,-	1 500,-/ x	1 000,-	750,-/ x
Sazebník platný od	1. 5. 2012	1. 3. 2012	1. 4. 2012	16. 4. 2012

Příloha č. 2: Seznam pohledávek pro tvorbu opravných položek (Zdroj: Vlastní zpracování dat z XYZ, 2012)

číslo	nominální hodnota [Kč]	zbývá zaplatit [Kč]	dny po splatnosti	účetní opravná položka [Kč]	zákonná opravná položka		rozdíl účetních a zákon. OP [Kč]
					v procentní výši [%]	v absolutní výši [Kč]	
1	11 466 818,80	1 075 998,14	3	0,00	0	0,00	0
2	14 746,00	14 746,00	4	0,00	0	0,00	0
3	760 167,12	19 822,46	5	0,00	0	0,00	0
4	137 927,01	14 833,26	16	0,00	0	0,00	0
5	1 350,00	1 350,00	18	0,00	0	0,00	0
6	183 466,80	27 865,33	22	0,00	0	0,00	0
7	28 679,90	607,72	25	0,00	0	0,00	0
8	158 105,33	3 350,24	25	0,00	0	0,00	0
9	31 700,40	31 700,40	28	0,00	0	0,00	0
10	5 500,80	5 500,80	28	0,00	0	0,00	0
11	2 400,00	2 400,00	28	0,00	0	0,00	0
12	2 664,00	775,75	29	0,00	0	0,00	0
13	1 582,45	24,21	29	0,00	0	0,00	0
14	251 592,00	35 614,80	36	0,00	0	0,00	0
15	350,08	350,08	39	0,00	0	0,00	0
16	3 000,00	3 000,00	40	0,00	0	0,00	0
17	31 700,40	31 700,40	57	0,00	0	0,00	0
18	5 500,80	5 500,80	57	0,00	0	0,00	0
19	210,05	210,05	64	0,00	0	0,00	0
20	3 000,00	3 000,00	71	0,00	0	0,00	0
21	483,84	483,84	75	0,00	0	0,00	0
22	26 575,20	26 575,20	89	0,00	0	0,00	0
23	31 700,40	31 700,40	89	0,00	0	0,00	0
24	5 500,80	5 500,80	89	0,00	0	0,00	0
25	3 000,00	3 000,00	103	0,00	0	0,00	0
26	26 575,20	26 575,20	110	0,00	0	0,00	0
27	39 617,00	27 069,14	111	0,00	0	0,00	0
28	31 700,40	31 700,40	118	0,00	0	0,00	0
29	5 500,80	5 500,80	118	0,00	0	0,00	0
30	26 575,20	26 575,20	138	0,00	0	0,00	0
31	118 437,00	20,00	140	0,00	0	0,00	0
32	201 644,25	198 593,23	145	0,00	0	0,00	0

33	5 500,80	5 500,80	148	0,00	0	0,00	0
34	31 700,40	31 700,40	148	0,00	0	0,00	0
35	2 400,00	2 400,00	148	0,00	0	0,00	0
36	3 000,00	3 000,00	160	0,00	0	0,00	0
37	9 231 159,92	9 231 159,92	160	0,00	0	0,00	0
38	28 430,90	436,04	161	0,00	0	0,00	0
39	26 575,20	26 575,20	167	0,00	0	0,00	0
40	5 403,60	5 403,60	167	0,00	0	0,00	0
41	5 500,80	5 500,80	180	0,00	0	0,00	0
42	31 700,40	31 300,91	180	0,00	0	0,00	0
43	26 575,20	26 575,20	193	6 643,80	0	0,00	6644
44	3 354,17	3 354,17	197	838,54	20	670,83	168
45	15 300,00	15 300,00	203	3 825,00	20	3 060,00	765
46	14 700,00	0,00	203	3 675,00	20	2 940,00	735
47	2 100,00	0,00	203	525,00	20	420,00	105
48	15 300,00	15 300,00	214	3 825,00	20	3 060,00	765
49	14 700,00	0,00	216	3 675,00	20	2 940,00	735
50	3 000,00	0,00	222	750,00	20	600,00	150
51	2 400,00	0,00	224	600,00	20	480,00	120
52	26 575,00	26 575,00	225	6 643,75	0	0,00	6644
53	3 354,00	3 354,00	227	838,50	20	670,80	168
54	3 000,00	0,00	252	750,00	20	600,00	150
55	886 973,64	25 306,71	253	221 743,41	0	0,00	221743
56	3 354,00	3 354,00	254	838,50	20	670,80	168
57	26 575,00	26 575,00	260	6 643,75	0	0,00	6644
58	15 300,00	15 300,00	274	3 825,00	20	3 060,00	765
59	23 608,00	23 608,00	278	5 902,00	20	4 721,60	1180
60	3 000,00	0,00	281	750,00	20	600,00	150
61	3 354,00	3 354,00	283	838,50	20	670,80	168
62	626,50	181 898,18	288	156,63	0	0,00	157
63	26 575,00	26 575,00	292	6 643,75	0	0,00	6644
64	15 300,00	15 300,00	295	3 825,00	20	3 060,00	765
65	3 600,00	0,00	305	900,00	20	720,00	180
66	3 000,00	0,00	313	750,00	20	600,00	150
67	3 354,00	3 354,00	315	838,50	20	670,80	168
68	15 300,00	15 300,00	330	3 825,00	20	3 060,00	765
69	900,00	900,00	330	225,00	20	180,00	45

70	44 100,00	0,00	330	11 025,00	20	8 820,00	2205
71	2 975,00	0,00	342	743,75	20	595,00	149
72	3 354,00	3 354,00	344	838,50	20	670,80	168
73	26 354,00	26 354,00	351	6 588,50	0	0,00	6589
74	2 413,32	2 413,32	366	1 327,33	20	482,66	845
75	371 328,00	71 645,00	368	39 404,75	0	0,00	39405
76	377,00	377,00	368	207,35	0	0,00	207
77	64,00	64,00	371	35,20	20	12,80	22
78	3 354,00	3 354,00	378	1 844,70	20	670,80	1174
79	1 094 592,40	1 036 481,60	381	570 064,88	0	0,00	570065
80	1 151 068,71	1 089 959,64	381	599 477,80	0	0,00	599478
81	1 491 964,38	1 412 757,50	381	777 016,63	0	0,00	777017
82	1 405 910,78	1 331 272,40	381	732 199,82	0	0,00	732200
83	468 462,26	443 592,07	381	243 975,64	0	0,00	243976
84	488 374,52	462 447,22	381	254 345,97	0	0,00	254346
85	38 157,68	36 111,46	382	19 861,30	0	0,00	19861
86	1 075 001,15	482 668,63	382	265 467,75	0	0,00	265468
87	131 763,66	1 102,64	385	606,45	20	220,53	386
88	15 173,00	15 173,00	390	8 345,15	20	3 034,60	5311
89	57 294,00	57 294,00	404	31 511,70	20	11 458,80	20053
90	2 354,00	1 061,00	406	583,55	20	212,20	371
91	15 173,00	15 173,00	419	8 345,15	20	3 034,60	5311
92	893,00	893,00	421	491,15	100	893,00	-402
93	43 733,00	43 733,00	421	24 053,15	20	8 746,60	15307
94	129,00	129,00	431	70,95	20	25,80	45
95	57 294,00	57 294,00	439	31 511,70	20	11 458,80	20053
96	15 173,00	15 173,00	449	8 345,15	20	3 034,60	5311
97	530 094,00	165 000,00	470	90 750,00	0	0,00	90750
98	50 456,00	5 483,40	473	3 015,87	0	0,00	3016
99	15 173,00	15 173,00	487	8 345,15	20	3 034,60	5311
100	9 321,00	9 321,00	488	5 126,55	20	1 864,20	3262
101	109 039,50	7 118,90	512	3 915,40	0	0,00	3915
102	893,00	893,00	516	491,15	100	893,00	-402
103	43 733,00	43 733,00	516	24 053,15	20	8 746,60	15307
104	15 173,00	15 173,00	516	8 345,15	20	3 034,60	5311
105	114 140,81	344,07	526	189,24	20	68,92	120
106	18 221,76	17 141,04	530	9 427,57	20	3 428,21	5999

107	87 703,00	9 686,60	532	5 327,63	20	1 937,32	3390
108	5 474,00	5 474,00	533	3 010,70	100	5 474,00	-2463
109	15 173,00	15 173,00	547	8 345,15	20	3 034,60	5311
110	3 354,00	3 354,00	555	3 354,00	20	670,80	2683
111	15 173,00	15 173,00	579	15 173,00	20	3 034,60	12138
112	194,00	194,00	581	194,00	20	38,80	155
113	3 354,00	3 354,00	591	3 354,00	20	670,80	2683
114	43 733,00	43 733,00	615	43 733,00	20	8 746,60	34986
115	15 173,00	15 173,00	615	15 173,00	20	3 034,60	12138
116	893,00	893,00	615	893,00	100	893,00	0
117	43 733,00	43 733,00	616	43 733,00	20	8 746,60	34986
118	3 354,00	3 354,00	624	3 354,00	20	670,80	2683
119	15 173,00	15 173,00	642	15 173,00	20	3 034,60	12138
120	3 354,00	3 354,00	647	3 354,00	20	670,80	2683
121	3 354,17	3 354,17	680	3 354,17	20	670,83	2683
122	2 737,00	300,00	686	300,00	100	300,00	0
123	892,50	892,50	697	892,50	100	892,50	0
124	3 354,17	3 354,17	709	3 354,17	20	670,83	2683
125	28 670,00	28 670,00	730	28 670,00	100	28 670,00	0
126	3 354,17	3 354,17	743	3 354,17	20	670,83	2683
127	3 354,17	3 354,17	771	3 354,17	20	670,83	2683
128	892,50	892,50	796	892,50	100	892,50	0
129	15 172,50	15 172,50	827	15 172,50	20	3 034,50	12138
130	3 354,17	62,51	835	62,51	20	12,50	50
131	15 172,50	12 040,20	1 000	12 040,20	20	2 408,04	9632
132	224 758,88	59 631,27	1 079	59 631,27	0	0,00	59631
133	309 429,32	296 418,20	1 087	296 418,20	0	0,00	296418
134	5 089,70	5 089,70	1 104	5 089,70	100	5 089,70	0
135	5 089,70	5 089,70	1 134	5 089,70	100	5 089,70	0
136	5 089,70	5 089,70	1 163	5 089,70	100	5 089,70	0
137	5 089,70	5 089,70	1 191	5 089,70	100	5 089,70	0
138	5 355,00	5 355,00	1 217	5 355,00	100	5 355,00	0
139	2 771,47	2 771,47	1 217	2 771,47	100	2 771,47	0
140	52 707,50	52 707,50	1 649	52 707,50	0	0,00	52708
suma	34 003 342,86	19 010 091,75		4 755 103,43		215 933,92	4 539 169,51